

Київський національний університет
культури і мистецтв

Бібліотека

**Новітні тенденції обслуговування
молоді в бібліотеках**

Дайджест

КИЇВ – 2012

Укладач О.О. Скаченко, зав. сектору методичної роботи бібліотеки

Новітні тенденції обслуговування молоді в бібліотеках : дайджест /
уклад. О. О. Скаченко ; КНУКіМ, Бібліотека. – К., 2012. – 47 с.

У дайджесті представлені матеріали з досвіду роботи бібліотек України щодо пошуку нових ідей і напрямків співпраці з молоддю.

Видання розраховане на фахівців бібліотечної справи та тих, хто працює з молоддю.

Зміст

Передмова.....	4
1. Козловська Т. Публічна бібліотека: складові успішної діяльності.....	6
2. Пономаренко Л. Соціальні пріоритети інформаційного обслуговування молоді у бібліотеках.....	9
3. Салтан К. В. Форми і методи етично-естетичного виховання підростаючого покоління.....	12
4. Чіка В. Забезпечення інформаційних потреб юнацтва та молоді в сучасних умовах.....	15
5. Шквиря С. Роль бібліотеки у процесі соціальної адаптації молоді: працевлаштування, здобуття освіти, організація дозвілля.....	20
6. Резнік Т. Бібліотечне обслуговування молоді в сучасних реаліях : консультація.....	24
7. Формування етико-естетичних ідеалів молодіжного соціуму : методичні рекомендації.....	33
Висновки.....	44
Використана література.....	45

Передмова

Тема формування молоді особистості надзвичайно важлива, адже активна життєва позиція молоді – запорука нормального функціонування суспільства. Саме ця соціальна група закладає основи майбутнього благополуччя будь-якої країни. Від того, на скільки молодь глибоко інтегрована в усі сфери життя залежить напрямок і темп розвитку суспільства. Саме сучасним молодим людям потрібно буде сформувати політичну еліту дня завтрашнього.

Уже ціле покоління молодих людей виросло в принципово іншому політичному й соціальному просторі. На сьогоднішній день не існує більше комсомольських організацій, піонерії, ленінських уроків та інших пережитків соціалістичної системи виховання молоді. Українська молодь орієнтується скоріше не на досвід і цінності своїх батьків, а на актуальні знання сучасності.

Молоді люди як губка вбирають в себе демократичні цінності і вже не уявляють своє життя без свободи самовираження. Сьогодні вони критично висловлюють свою думку на адресу існуючої державної політики, політиків, відкрито дискутують зі ЗМІ тощо.

На сьогодні діти, юнацтво та молодь є досить великою (близько 75%) читацькою аудиторією усіх публічних бібліотек держави, а юнацтво являє собою частину населення, яку через її специфічні соціально-демографічні ознаки закономірно виділяють в окрему категорію користувачів.

Місією бібліотек у роботі з молоддю є:

- забезпечення конституційного права молодих громадян на вільний доступ до соціально-значимої інформації;
- створення рівних інформаційних можливостей для розвитку сучасномислячої, освіченої, творчоактивної молоді;
- інформаційна підтримка особистості у вирішенні життєвих проблем.

Традиційними в роботі бібліотек стали такі напрямки, як: патріотичне, екологічне виховання, популяризація правових знань, здорового способу життя, профорієнтація, пошук та підтримка творчо-обдарованої молоді, підтримка дітей та молоді з особливими потребами.

Наприклад, Кіровоградська обласна юнацька бібліотека залучає юнацтво та молодь області до участі у Всеукраїнських конкурсах «Легенди рідного краю» (2008 р.), «Бібліотека для юнацтва – центр екологічної культури молоді» (2005 р.), акції «Зелений паросток майбутнього» (проводиться щорічно, починаючи з 2005 р.) та ін., обласних «Кращий молодий читач року» (проводиться нашою бібліотекою з 1994 р.) тощо.

З метою створення сприятливих умов для розвитку творчих здібностей, спілкування, організації змістовного дозвілля молоді в бібліотеках діють

клуби та об'єднання за інтересами: літературні клуби; клуби військово-патріотичного виховання допризовної молоді, створені спільно з облвійськкоматами; лекторії «Молодь і право», клуби любителів декоративно-ужиткового мистецтва, профорієнтаційні клуби «Профі».

Так, Кіровоградська центральна бібліотека акцентує свою увагу на патріотичному вихованні у клубі для допризовної молоді «Ати-бати». Членами клубу є молодь віком від 14 до 18 років. Відвідуючи засідання клубу, допризовна молодь виховує в собі почуття національної гідності, прагне засвоїти закони лицарської честі:

- Люби своїх батьків, як рідну мову;
- будь вірним у коханні, дружбі, побратимстві, ставленні до Батьківщини – своєї рідної України;
- будь готовим до захисту слабших, турбуйся про молодших, шляхетно стався до жінки;
- будь непохитно вірним національній ідеї, принципам народної моралі, духовності;
- захищай свободу і незалежність особистості, народу, держави;
- турбуйся про розвиток національних традицій, звичаїв і обрядів;
- бережи природу, землю.

Вихованню в юнаків почуття патріотизму, шани і поваги до ветеранів Великої Вітчизняної війни, воїнів-афганців сприяють уроки мужності. Під час проведення цих уроків юнаки зустрічаються з ветеранами війни і праці, учасниками бойових дій.

Отже, забезпечення соціального становлення і розвитку молоді, реалізація її конституційних прав та свобод потребує посиленої уваги з боку бібліотек. Адже бібліотеки – центри підтримки молоді. Тож, завдання бібліотек – не залишити молодих людей сам на сам з інформаційною агресивністю сучасного суспільства, дати кожному соціальні знання.

Козловська Т. Публічна бібліотека: складові успішної діяльності

Новоукраїнська центральна районна
бібліотека для дорослих Кіровоградської області

Маючи певний досвід роботи у програмі «Бібліоміст», ми можемо вже говорити про перші успіхи і проблеми. По завершенні двомісячної роботи у програмі працівники бібліотеки відзначають помітне збільшення відвідуваності бібліотеки. Частими гостями у ній стали працівники сільської ради, вчителі, повертається до бібліотек юнацтво, студентська молодь тепер частіше приїжджає додому і стає не лише активним користувачем сільської бібліотеки, а помічником і порадником бібліотекаря.

Хочу сказати, що саме юнацтво є однією з найважливіших категорій користувачів бібліотеки. Найцікавіша, найзмістовніша робота проводиться саме з підлітками та молоддю. Ми відчуваємо велику відповідальність за виховання молодого покоління і разом з тим велике задоволення від роботи з ним.

Протягом останніх років спостерігалася тенденція до зменшення кількості читачів віком від 16 років до 25 років. Я думаю, що це проблема більшості невеликих містечок і сіл. Крім того, що з кожним роком, у зв'язку зі складнощами працевлаштування, зменшується кількість населення, яке проживає на відповідній території, ще однією значною проблемою є складність задоволення інформаційних запитів молодих користувачів, які потребують сучасної, актуальної, різнопланової інформації, у першу чергу – для освіти та саморозвитку.

Наша бібліотека намагається задовольняти освітні та дозвіллеві інформаційні потреби своїх користувачів різними засобами і методами. Робота в проектах дозволила нам одними з перших в області, на рівні районної бібліотеки, забезпечити безкоштовний доступ до Інтернет-ресурсів, проводити навчання, тренінги, практикуми з оволодіння навичками роботи з комп'ютером, пошуку інформації, роботи з базами даних.

З 2001 р. ми працюємо у проекті «Мережа громадянської освіти». Цей досить успішний та актуальний проект здійснюється вже протягом дев'яти років. У рамках проекту проведено чимало різноманітних заходів, найефективнішими з яких стали тренінги та інформаційні сесії з елементами інтерактивного спілкування. Саме ця форма роботи визнана «найсучаснішою» і «найцікавішою» нашими молодими учасниками за результатами анкетувань, які проводилися по закінченню кожного тренінгу. Теми цих тренінгів – «Права людини», «Розвиток третього сектору», «Вибірчий процес», «Сімейне право», «Запобігання насиллю у сім'ї», «Право на працю», «Гендерна рівність» та ін. – були різноманітними, але переважно тренінги спрямовувалися на правове просвітництво та розвиток демократичного суспільства. Найбільшу кількість тренінгів проведено з теми «Шляхи протидії торгівлі людьми», яка на сьогодні дійсно є актуальною для нашої області. Всі учасники моделювали проблемні ситуації, працювали в групах, розігрували рольові ігри. Надзвичайно дієвим став перегляд

відеофільму «Не стань живим товаром», який відразу налаштував учасників на серйозне сприйняття матеріалу. Дуже подобалося завдання: створити плакат або листівку на тему попередження торгівлі людьми.

Реалізація цього проекту активізувала роботу бібліотеки з питання правової освіти населення. Розроблено цільову комплексну програму «Молодь і право», яку ми реалізуємо вже протягом п'яти років. Маємо значний досвід роботи. На базі бібліотеки діє морально-правовий клуб «Підліток», проводяться цікаві, змістовні засідання: перегляди й обговорення відеофільмів, правознавчі рандеву, засідання детективного агентства, зустрічі з правоохоронцями, лікарями, представниками духовенства, уроки-застереження, дискусії та диспути. У рамках цієї програми видаються буклети, листівки, пам'ятки.

Для старшокласниць міста проведено годину спілкування «Святий обов'язок материнства». Захід був резонансним, викликав обговорення, і це сприяло виникненню ідеї, яка втілилася в проект «МММ – Містечко Молодих Мам», мета якого виховання в молоді відповідального ставлення до материнства та до створення сім'ї, популяризація здорового способу життя, створення умов для спілкування майбутніх мам, набуття практичних навичок, обмін досвідом. Цей проект, запропонований молодим працівником відділу обслуговування нашої бібліотеки Світланою Семеновою, відібрано на Всеукраїнський конкурс бібліотечних проектів «Молоді – для молодих».

Ще один проект, майже втілений в життя, «Творче досьє Костя Лавра», надісланий на III тур Всеукраїнського конкурсу на кращий проект з підтримки та розвитку читання «Читаю я! Читає вся моя сім'я!». Мета проекту – популяризація творчості видатного земляка, виховання почуття патріотизму та любові до малої батьківщини, активізація краєзнавчої роботи бібліотеки. Цьогорічний лауреат Шевченківської премії Кость Лавр, видатний художник, цікава особистість, народився у нашому місті й сьогодні є провідним художником-ілюстратором багатьох відомих творів: «Абетки», «Повістей» М. Гоголя, дитячих казок.

Не менш цікавим і змістовним є напрямок роботи з духовно естетичного виховання молоді. Вже протягом десяти років на базі бібліотеки діє читацький клуб «Ліра», що згуртовує юнаків і дівчат, які прагнуть розширити коло своїх знань про прекрасне; музика, живопис, архітектура, поезія – ось основні теми, які виносяться на обговорення членів клубу. Найбільш привабливими для молоді виявилися: поетично-музична композиція «Поезія, що музикою стала», музична подорож «Ритми планети», година мистецтва «Її душа, як квітка» (до 110-ї річниці від дня народження К. Білокур).

Актуальною сьогодні є проблема працевлаштування молоді. Готуючи учнів старших класів до свідомого вибору майбутньої професії, бібліотека тісно співпрацює з районним центром зайнятості. Ми визначаємо «найбільш потрібні» професії та мотивуємо молодь вибирати саме їх, а не «модні» зайняття. Так, для старшокласників було підготовлено та проведено: годину спілкування «Золотим рукам вклоняється земля», зустріч з працівниками районного центру зайнятості «Професія із перспективою» та ви-ставку-

презентацію творчих робіт «Свято українського ремесла». Крім того, створено буклет «Вибір професії – вибір майбутнього».

Наша бібліотека є достатньо прогресивним закладом і користується популярністю і навіть любов'ю у молоді міста, по-перше, завдяки вільному безкоштовному доступу до Інтернету, по-друге, тому, що ми завжди враховуємо інтереси та побажання своїх молодих користувачів. Не аби яку роль у цьому відіграють опитування, анкетування, виставки-роздуми, виставки-застереження, виставки-діалоги. Ми завжди намагаємося знаходити відповіді на запитання, поставлені молоддю, допомогти їй порадами. Хоча не лише молодь відгукується на наші звернення та проблемні питання. Користувачі з великим життєвим досвідом також звертають увагу на наші книжкові виставки й інколи висловлюють свої побажання, які ми обговорюємо на засіданнях клубів «Підліток», «Ліра», «Співрозмовник».

І нарешті, декілька слів про міський клуб інтелектуальних ігор.

Неодноразово на семінарах та в пресі з'являлася інформація про потужний рух інтелектуалів у нашому містечку. Вже більше десяти років при бібліотеці працює міський клуб інтелектуальних ігор (президент – Олександр Каєнко). Клуб дав поштовх для організації філії «Ікар» (для школярів–інтелектуалів), вже декілька років проводиться міський шкільний кубок з інтелектуального багатоборства «Мудра сова», щороку команди міста збираються на фестиваль «Новоукраїнська весна». Команди клубу неодноразово були переможцями обласних, регіональних, всеукраїнських та міжнародних змагань.

За ці роки Новоукраїнська центральна районна бібліотека накопичила значний досвід з питань розвитку інтелектуальних здібностей наших користувачів. Це і вікторини, і турніри, і конкурси, і, звичайно, проведення турнірів «Що? Де? Коли?», «Брейн-рингів» та ін. Ми з задоволенням спостерігаємо за розвитком різноманітних здібностей учасників команд, їх становленням як особистостей, підвищенням рівня знань, вмінням працювати в команді, здоровим честолюбством та кар'єрним ростом.

У нас є велика база питань, яку можна використовувати для проведення ігор. Президент Клубу інтелектуальних ігор Олександр Каєнко при потребі може надати працівникам сільських бібліотек величезний пакет запитань та інших розробок (як тематичних, так і універсальних), які звільнять бібліотекарів від копіткої роботи з самотійного пошуку питань і відповідей на них і дадуть змогу об'єднати навколо бібліотек коло однодумців, підвищити їх рейтинг, урізноманітнити масову роботу, розвинути творчі та інтелектуальні здібності користувачів.

Трансформації, що спостерігаються у суспільстві, суттєво змінюють місце і роль бібліотек, ставлять перед ними нові завдання, викликають необхідність інноваційної діяльності, пошуку сучасних форм і методів обслуговування різних груп користувачів, нових шляхів і засобів функціонування, організації нових взаємовідносин з громадою.

У наш час, у зв'язку з орієнтацією діяльності бібліотеки на потреби жителів, індивідуалізацією обслуговування користувачів, акцентуванням уваги на

забезпеченні їхніх інформаційних, культурних, соціальних, побутових запитів, створюється уявлення про бібліотеку як центр громадського життя і культурного спілкування. Бібліотеки району, і в першу чергу – наша центральна бібліотека, намагаються відповідати цьому уявленню.

Пономаренко Л. Соціальні пріоритети інформаційного обслуговування молоді у бібліотеках

Одеська обласна бібліотека для юнацтва ім. В. Маяковського

Вирішення проблем, що в даний час хвилюють людство, у багатьох аспектах пов'язано з молоддю. Період життя людини з 15 до 25 років вважається «доленосним». У цей час формується світогляд, відбуваються вибір професії, створення сім'ї, тобто здійснюється поетапне входження молоді до соціуму.

Бібліотека має в своєму розпорядженні велике сукупне інформаційне багатство, яке дозволяє їй враховувати в інформаційно-бібліографічній діяльності соціально-психологічну та вікову специфіку юнацтва.

ОЮБ ім. Маяковського відома в місті як одна з найбільш «просунутих» у плані впровадження нових інформаційних технологій. Але їх впровадження є для нас не самоціллю, а тільки сучасним «зряддям» для виконання основного завдання бібліотеки – інформаційного і бібліотечно-бібліографічного обслуговування юнацтва з найбільш актуальних для нього проблем.

Чи може бібліотека допомогти у виборі професії, місця подальшого навчання, у пошуку друга, пізнанні своїх здібностей, відповідати на правові та економічні питання? Звичайно, орієнтація юнацтва на допомогу бібліотеки в соціалізації невелика, але ми намагаємося її збільшити доступними нам методами.

Сьогодні пріоритетним завданням у діяльності нашої бібліотеки є інформаційний супровід процесу соціалізації юнацтва. Нагадаю, що основними складовими соціалізації молоді є: особистісне самовизначення, здобуття освіти, вибір професії, створення сім'ї, правове виховання.

Інформаційна робота бібліотеки, як і інші аспекти її діяльності, має відповідати реальним очікуванням молодих користувачів.

Формування світогляду є першою, головною сходиною соціалізації. Саме усвідомлення себе, своїх здібностей, можливостей, шкали життєвих цінностей в юності впливає на весь процес формування світогляду надалі. Тому наша бібліотека щорічно проводить цикли заходів, спрямованих на формування громадянської та патріотичної самосвідомості молоді, правової, екологічної культури. Ми прагнемо створити в бібліотеці умови для самопізнання і самореалізації молоді особистості. Цьому сприяють:

літературна вітальня «В гостях у Маяковського», клуб для обдарованої молоді «Ровесник», республіканські та обласні конкурси творчих робіт наших читачів.

Складний процес *вибору професії*, навчального закладу часто пов'язаний з пошуком необхідної інформації і її доступністю. Довгі роки бібліографи вели стендову інформаційну базу «Куди пійти вчитися, працювати, відпочивати?», різні тематичні досьє. З 2005 р. створюються власні електронні бази даних (БД) «Молодь у правовому полі» та «Соціальна і медико-психологічна допомога молоді». Щорічно проводяться цикли заходів з презентації наших електронних ресурсів «Підліток у соціумі» із залученням фахівців, що працюють у цій сфері, проведенням ток-шоу «Моя професія», відкритих переглядів літератури, психологічних консультацій, презентацій фактографічних БД «Орієнтуємо на професію».

Варто згадати деякі форми оперативного інформування користувачів, успішно розроблені бібліотекою протягом останніх років. Це серія буклетів «Тим, хто шукає роботу», вебліографічні покажчики сайтів «Обираємо професію в Інтернеті», «Щоб пошук роботи увінчався успіхом», веб-буклет «Тим, хто шукає роботу», тематичне досьє «Орієнтуючись на професію», у якому зібрані матеріали про найбільш затребувані, престижні та нові професії, листівки «Зроби свій вибір», термінологічний словник «Хто є хто у світі професій», огляди бібліографічних посібників з профорієнтації, зокрема виданих у бібліотеці.

Отримання освіти – один із ступенів соціалізації молоді. Фактографічна інформація про всі навчальні заклади міста, великі аналітичні статті про ВНЗ, зміни в системі освіти знаходять відображення в електронній базі даних «Освіта». Програма декади «Професія. Освіта. Зайнятість» включає огляди кращих освітніх сайтів, що проводяться в Інтернет-центрі, матеріалів з питань тестування, інформування про рейтинги ВНЗ України. Викладачам ліцеїв, гімназій, шкіл міста систематично надаються відомості про нову літературу з питань профорієнтації, психології, здорового способу життя молоді. Щоквартально видається поточний бібліографічний список «На допомогу шкільній програмі».

Шлях до підвищення ефективності *правового виховання* ми бачимо в інтеграції всіх напрямків бібліотечної роботи, що, сподіваємося, дозволить виховувати громадянина, орієнтованого на загальнолюдські цінності, переконаного у важливості закону в житті людей і держави. Сьогодні бібліотека надає до послуг користувачів, крім навчальної та пізнавальної літератури, періодичних видань правового характеру, матеріали на електронних носіях інформації. З 2005 р. функціонує електронна БД «Молодь у правовому полі», до якої увійшли:

- законодавчі матеріали з 1991 р., причому, що важливо, зі змінами та доповненнями за станом на сьогоднішній день;
- документи обласної та міської рад, що стосуються прав молоді;

- інформація про навчальні заклади, в яких можна отримати юридичну освіту;
- адреси та назви організацій і установ, що захищають права молоді;
- правові сайти в Інтернеті;
- популярна література правового характеру.

Нині ця база даних, доступ до якої можна отримати з сайту бібліотеки (<http://mayakovka.od.ua>), містить у собі близько 3 тис. джерел та.

Поширенню правової інформації активно сприяють: перегляди літератури «Вчитися жити за законом», виставка-застереження «Генета небезпеки», зустрічі з представниками молодіжної ради міського управління молодіжної політики, центрів соціальних служб для молоді, юристами, психологами, соціологами, медиками, видання вебліографічних списків «Невідкладна правова допомога», «Захисти себе сам» тощо.

Виховання здорового способу життя у наших читачів – один з найважливіших напрямків соціальної роботи бібліотеки. Для молодих читачів, яким необхідна допомога в складних життєвих ситуаціях, створено електронну БД «Соціальна і медико-психологічна допомога молоді» (ведеться з 2007 р).

Вона включає близько тисячі джерел і містить інформацію про:

- центри соціальних служб для молоді, соціально-психологічну допомогу, наркологічну реабілітацію;
- телефони довіри;
- благодійні фонди;
- притулки для неповнолітніх;
- популярну літературу відповідної тематики тощо.

На веб-сайті бібліотеки регулярно представляються нові видання, зокрема з правової тематики, з профорієнтації, психології, здорового способу життя, віртуальні книжкові виставки «Ми прагнемо знати», «Правила життя» тощо.

Бібліотека підтримує *соціальне партнерство*, передусім, з переліченими організаціями, до сфери компетенції яких входять проблеми молоді, а також із засобами масової інформації. На організованих бібліотекою круглих столах обговорювалися питання соціальної допомоги молоді, особливо інвалідам, встановлення тісних контактів з відповідними службами для отримання інформації про їх роботу, проведення консультацій фахівців, організації зустрічей.

Ми бачимо свою місію не тільки в тому, щоб надавати своїм користувачам інформацію, зорієнтовану на актуальні для юнацтва проблеми, але й у тому, щоб виділяти з усієї інформації цінності найвищого рівня, що народжують у молодій людині гарні манери, високоморальні потреби. Вважаємо, що саме така модель бібліотечного обслуговування юнацтва відповідає особливостям бібліотеки як соціального інституту.

Салтан К. В. **Форми і методи етично-естетичного виховання підростаючого покоління**

філія № 12 Кіровоградської МЦБС

Одне з важливих завдань публічної бібліотеки – виявлення і залучення до читання підлітків та молоді. Але ситуація в сьогоdnішньому суспільстві вимагає від бібліотек особливої уваги до етично – естетичного виховання.

Особливо дієвою формою роботи щодо упередження деструктивної поведінки підлітків є форма превентивного виховання.

Пропагуючи здоровий спосіб життя, попереджаючи захоплення підлітками алкоголізмом, наркоманією, наша книгозбірня провела усний журнал «Цікавість ціною в життя».

Головна думка заходу: здоров'я – це найбільша цінність і справжня радість. Щоб жити, необхідно знати основні загрози для здоров'я підлітків тому, що значна частина людства перебуває у полоні алкоголізму, нікотину, наркотиків. Виявляється, що причинами початку куріння у юнаків є прагнення наслідувати дорослих та бути самостійними, а у дівчат куріння часто пов'язане із фліртуванням, прагненням до оригінальності. І тут бібліотекар повинен донести до свідомості підлітків той факт, що тютюнопаління - один із видів побутової наркоманії.

Мандруючи сторінками нашого журналу, підлітки дізнаються, що в наші дні лікарі б'ють на сполох, бо за останні 20 років зростає кількість курців в Україні, причому в більшій мірі це стосується жінок у віці 20-29 років, а це - репродуктивний вік. Цей факт дуже загрозливий для здоров'я наших дітей.

А 90% вжитого алкоголю вражає мозок. І особливо вразливим виявляється підлітковий організм. Варто замислитись над страшним фактом: якщо доросла людина при регулярному вживанні алкоголю стає хронічним алкоголіком через 5 років, то підліток – через рік.

Особливої уваги надаємо поширенню застережливої інформації про найнебезпечнішу хворобу – наркоманію. Наркоманія – це порожні очі, що оживають тільки побачивши шприц або пігулки. Це важке враження мозку, серця, печінки і це – СНІД. Це – горе мільйонів батьків та матерів, це зламані молоді долі. І наша молодь повинна знати, що все це – страшна розплата за дуже коротку мить хімічної радості.

Якщо завдання етичного виховання – це прищеплення моральних почуттів, а виховувати - це значить творити людину, то своїм відповідальним завданням ми вбачаємо пропаганду родинного тепла, щастя, добробуту. Адже все найкраще, що є на землі, починається з сім'ї. І лише родина - це той єдиний природний осередок найглибших людських почуттів, де дитина серцем і душею засвоює основи моралі.

Тож і організували для своїх користувачів постійно діючу виставку–запрошення «Сім'я й родина – школа душевності й чуйності». Пропонуємо нашим користувачам замислитись над шляхами формування краси людської душі, а саме через любов до рідних, до отчого дому, до рідної землі, до Батьківщини. А хто з батьків не мріє, щоб їхня дитина виросла найдобрішою, найрозумнішою, наймужнішою? Отже, в нагоді стає виставка, яка запрошує до спілкування батьків.

Крім того пропонуємо читачам інтерактивне спілкування, де підлітки письмово обговорюють проблеми, які виникають у відносинах з батьками, друзями.

Спадщина кожної великої людини має свою долю. Вшановуючи пам'ять Великого Вчителя Василя Олександровича Сухомлинського ми підготували та провели літературно – музичну годину «Серце віддаю дітям». Основною темою розмови була винятковість вчення Василя Сухомлинського в ті роки. Вже тоді великий педагог вважав, що милосердя й доброта – як два крила, на яких тримається людство; що перед тим, як школяр мав відкрити «Буквар» і прочитати перше слово, дитина повинна прочитати сторінки найчарівнішої в світі книги – книги природи.

Вдивляючись в дитячі оченята – чорні, сірі, голубі – він думав: а чи вистачить у нього доброти і тепла, щоб зігріти ці дитячі серця.

З цією метою проводимо уроки доброти, бесіди-діалоги, літературні подорожі.

На часі й досі його педагогіка родинного виховання – заповіді молодому вчителю, поради батькам. Парадокс, але чимало молодих вчителів навіть не здогадуються, що магістральні педагогічні нововведення останніх років – родом з Павлиша. Це і оцінювання знань першокласників, коли певний час дітям не ставлять оцінок, це і інтерактивна методика навчання і виховання, яку великий педагог сільської школи впроваджував тоді, коли ще

й терміну такого не було. Часто проводив свої уроки на природі, вчив дітей розуміти навколишній світ.

А про його відношення до української мови красномовно говорять його слова: «Дві рідні мови – це так само безглуздо, якби ми намагались уявити, що одну дитину народили дві матері. У дитини є одна мати. Рідна. До смерті. До останнього подиху».

Цьому сприяють проведення мовних вікторин, різноманітних турнірів, конкурсів спільно з шкільними бібліотеками, навчальними закладами нашого мікрорайону. Найсвітліші почуття в серцях одинадцятикласників залишив мистецький вечір «Жінки в малярській творчості Великого Кобзаря». Ми, українці, наразі не уявляємо і навіть не можемо збагнути того факту, що наша вистраждана і благодатна українська земля могла не народити національного пророка і мученика, розіп'ятого і воскреслого Т. Г. Шевченка. Ознайомившись із образотворчою спадщиною Тараса Григоровича Шевченка, переконуємось, що коли б він не створив нічого іншого, а лише серію жіночих портретів, він би увіковічив своє ім'я. І ми не могли не привернути увагу наших користувачів до реалістично змальованих портретів Маєвської, Закревської, Катеринич, Максимович, Ликери Полусмакової. Тому що всі ці жінки: із засмученими, наче випланими очима, лукаві і ніжно всміхнені, з одухотвореними обличчями, - всі вони пройшли крізь його серце, душу і він був упевнений, що вони були даровані благодаттю Божою. Намагаємося також донести до юних сердець, що краса є витком щирих переживань, найсвітліших людських почуттів, одним словом, всього того, що дає людині насагу жити і творити прекрасне. Цьому сприяє проведення комплексу заходів «Молодь. Етика. Естетика», куди ввійшли уроки етики і естетики, бесіди, діалоги, літературно-мистецьки та музичні вечори, прем'єри книги, вечори-портрети. Емоційний заряд отримало юнацтво під час проведення мистецької години «Прекрасне – своїми руками».

Результатом цього заходу стала чудова виставка-фантазія «Час натхнення, творчості пора!», на якій представлено прекрасні вироби, виготовлені нашими користувачами. Юні майстри, сповнені творчої енергії, дали волю своїй фантазії.

Згодом ця виставка перетворилась в акцію, де кожен бажаючий може виставити свій мистецький витвір. Роботи активно обговорюються і юнаки та дівчата діляться своїми враженнями, секретами майстерності.

За підсумками проведеного міні-опитування «Бібліотека і твоє дозвілля» організовано в бібліотеці працює клуб з романтичною назвою «Шляхетні панянки». Сама назва говорить про те, що це клуб для дівчаток. Отож прикладаємо всіляких зусиль, щоб наші панянки вирости шляхетними, чуйними, милосердними. Щоб вміли і розділити чужий біль, і підтримати у важку хвилину. Щоб кожна з них змогла бути справжньою господинею, доброю мамою.

На засіданнях клубу використовуємо такі форми занять як тренінги, рольові ігри, диспути, дискусії.

Чіка В. Забезпечення інформаційних потреб юнацтва та молоді в сучасних умовах

Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва

Останнім часом інформація дедалі частіше визначається як основний ресурс майбутнього, ефективно користуватися яким можуть лише ті члени суспільства, котрі володіють необхідними знаннями і добре підготовлені до навігації в інформаційному просторі. Тому бібліотеки повинні перетворитися на справжні центри інформування, а головне – сприяти адаптації молоді до нових умов життя, задоволенню її освітніх та духовних потреб. Підвищення соціальної ролі бібліотек як центрів інформування диктує необхідність застосування нових методів організації інформаційного простору бібліотеки на базі комп'ютерних технологій.

Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва на даний час – найбільша в області книгозбірня дитячої та юнацької літератури, фонд якої налічує 156 тис. прим. книжок та 200 назв періодичних видань. Але сучасна бібліотека – це не просто книгозбірня, а й відкритий кожному інформаційний світ. Сьогодні бібліотека має загальну комп'ютерну мережу, підключена до мережі Інтернет, обладнана копіювально-розмножувальною технікою та мультимедійними засобами. Комп'ютерні технології створили унікальні можливості для розвитку нових напрямків у її діяльності. Створення баз даних, електронного каталогу надає користувачам більш широкі можливості для пошуку.

Інформаційні потреби юнацтва та молоді стосуються питань, пов'язаних із навчанням, профорієнтацією, працевлаштуванням, правовою освітою, з формуванням здорового способу життя, соціальним захистом молоді, з розвитком творчих здібностей. Вирішальна роль в інформаційному забезпеченні задоволення цих потреб належить системі довідково-

бібліографічного та інформаційного обслуговування юних користувачів, їх орієнтації в інформаційних ресурсах.

Одним із напрямів інформаційного обслуговування є довідкове обслуговування у режимі «запит – відповідь». Тематика усних і письмових довідок, які надаються користувачам, різноманітна й охоплює всі сторони розвитку суспільства, але основна увага приділяється опануванню навчальних програм. Ось, наприклад, теми деяких довідок: «Взаємодія людини і суспільства з природним середовищем», «Вплив антропогенних факторів на стан здоров'я людини», «Президент Карпатської України», «Архітектура бароко», «Екологія Карпат».

Підключення до Інтернет та наявність комп'ютерної техніки дозволили надавати читачам додаткову інформаційну послугу – здійснювати пошук інформації в Інтернет на замовлення користувачів у разі її відсутності у фонді бібліотеки. Зокрема, багато запитів юнацтва пов'язано з написанням контрольних та курсових робіт, рефератів, що потребують складного пошуку («Видавнича діяльність перших університетів України», «Витоки слов'янської релігії» тощо).

Наступним напрямком інформаційного обслуговування користувачів є поточне інформування (індивідуальне, групове, масове). Послуга індивідуального та групового інформування надається, у першу чергу, викладачам загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, коледжів, спеціалістам центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ), старшокласникам, студентам. На виконання їх запитів здійснюється аналіз фахової та методичної літератури, преси. Вся інформація систематизується, обробляється і надходить до абонентів у вигляді списків відповідної нової літератури.

Одним з перспективних напрямів обслуговування, що забезпечує потенційні запити юних користувачів, є підготовка довідково-бібліографічної інформації у випереджувальному режимі. Для неї потрібні виявлення, аналіз та узагальнення типових запитів, прогнозування виникнення нових запитів, підготовка відповідей на них шляхом складання тематичних списків літератури і наочне представлення інформації у традиційній чи електронній формах.

Наявність комп'ютерної техніки активізувала видавничу діяльність бібліотеки, у т. ч. спрямовану на масове інформування користувачів. Бібліотекою видаються списки нових надходжень, інформаційні бюлетені «Освітнянські вітрила» (українська мова та література, зарубіжна література, історія та правознавство, безпека життєдіяльності, географія та основи економіки), «Від свята до свята», інформаційні списки та інформаційно-бібліографічні дайджести «Новому поколінню – європейську перспективу», «Лабіринтами Всесвіту», «Випускні вечори», «Пласт гартує молодих», «Духовний Олімп України» (до ювілею Л. Костенко), вебліографічний список «Електронний репетитор. Пошукові системи та корисні ресурси».

З кожним роком серед молоді та юнацтва стає дедалі популярнішим Молодіжний інформаційний центр (МІЦ), що діє в бібліотеці. Документально-інформаційні ресурси у ньому максимально наближені до користувача, організовані за тематичною ознакою: «Молодіжне законодавство України»; «Студентство: пільги, статус, права»; «Молодіжний рух України»; «Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді повідомляє»; «Навчальні заклади Закарпаття та України»; «Зовнішнє незалежне оцінювання»; «Інтернет – не розкіш, а спосіб навчання».

Формуванню правової компетентності молоді присвячена значна частина МІЦ. Тут представлені нормативно-правові документи, які захищають права молоді та права дітей у сім'ї, розміщена адресна інформація, координати державних структур, громадських організацій, які опікуються проблемами молоді, бібліографічні списки на актуальні теми, прес-досьє. До підготовки цих матеріалів були залучені спеціалісти ЦСССДМ. Оскільки законодавчий процес останніми роками динамізується, потрібно вдосконалювати механізм надання оперативної правової інформації. Цьому сприяє широке використання Інтернету як комунікаційного засобу та джерела інформації.

Змістовну роботу проводять регіональні та молодіжні інформаційні центри, створені в бібліотеках області, – Мукачівській ЦМБ, Виноградівській, Іршавській, Тячівській, Хустській ЦРБ. У них значна увага приділяється наданню інформації щодо соціального захисту молоді, інформаційній підтримці тих, хто потрапив у зону юридичного конфлікту. Про це свідчать і довідкові матеріали перелічених бібліотек: «Молодіжні проблеми суспільства», «Закони, що захищають молодь», «Соціальна інформація з молодіжних питань», «Молодь і право», «Військова служба в Україні».

Переважає більшість учнівської молоді орієнтується на продовження навчання в післяшкільний період. Відповідно, серед інформаційних ресурсів бібліотеки зростає питома вага як традиційних, так і електронних фактографічних даних про заклади освіти. У Закарпатській обласній бібліотеці для дітей та юнацтва створена та систематично поповнюється база даних «Я – студент». У ній зібрано наступну інформацію: адреси, реквізити, телефони вищих навчальних закладів Закарпаття та України; графіки роботи приймальних комісій; правила прийому документів; форми та терміни навчання, факультети, спеціалізації; наявність підготовчих курсів; сума оплати за навчання.

В інформаційних зонах, що діють у бібліотеках області, розташовані інформаційні стенди, виставки, тематичні теки-накопичувачі «Куди піти навчатись?», «Помічник абітурієнта», «Сучасна освіта», у яких міститься офіційна інформація про порядок зарахування до ВНЗ, правила тестування, про пільги окремим категоріям вступників, про наявність та умови отримання державних стипендій, про державні кредити на навчання, про порядок отримання освітніх грантів.

Важливою темою є профорієнтація і працевлаштування молодих людей. У кооперації з відповідними службами бібліотекарі спрямовують свої зусилля на поширення знань про економічний профіль регіону, в якому проживають, про професії, що мають перспективу з точки зору працевлаштування, і про нові професії. Спільно з районними центрами зайнятості у ЦРБ області створені інформаційні зони «Центр зайнятості інформує», де міститься інформація про громадські роботи, вакансії, професійне навчання. З метою допомоги юним у виборі майбутньої професії проводяться Дні інформації, Дні фахівця, ярмарок професій, інформаційні години: «Пошук. Покликання. Професія», «Знайомся: нові професії», «Презентація професії», «Вибір професії і ринок праці».

Особливої актуальності набуває діяльність бібліотеки, спрямована на підвищення ролі молоді в розбудові демократичного, громадянського суспільства, створення належних умов для інтелектуального, культурного та фізичного її розвитку. Теми Днів інформації, інформаційних годин, дискусій – «Молодь України: час дій», «Новому поколінню – європейську перспективу», «Закони, за якими вчимося, працюємо, живемо», «Не стати живим товаром: українка по той бік кордону», «Ми – різні, ми – рівні» – викликають жвавий інтерес у користувачів юнацького віку обласної бібліотеки для дітей та юнацтва. У читальному залі відділу обслуговування юнацтва постійно діють виставки-звернення, виставки-пропозиції, виставки-діалоги: «Молодь і суспільство: проблеми та реалії», «Ти маєш право...», «Простір толерантності, або вчимося жити поруч», «Зроби свій вибір на користь здоров'я», «Світ очима молодих».

Закарпаття – мультиетнічна область, де проживають представники понад 40 національностей та етнічних груп: українці, угорці, росіяни, румуни, словаки, німці, роми та інші. Подальше зміцнення традиційної атмосфери міжетнічної злагоди, толерантності взаєморозуміння між представниками різних національних груп, висвітлення соціально-економічних питань є одним з пріоритетних завдань бібліотечних закладів, що працюють з юнацтвом та молоддю у населених пунктах компактного проживання етнічних спільнот.

Книгозбірні області, що обслуговують юнацтво та молодь етнічних меншин, спрямовують свою роботу на об'єктивне, ґрунтовне інформування та обговорення різних тем. Інформаційна робота бібліотек, що обслуговують цю категорію молоді, зорієнтована на визначення ролі та місця етнічних меншин у розвитку сучасної української держави, аналіз форм їх участі у політичному та культурному процесі.

З цією метою у бібліотеках Виноградівської, Мукачівської, Рахівської, Тячівської, Ужгородської ЦБС були організовані тематичні книжкові виставки: «Українська держава та національні меншини: поступ до взаємної толерантності», «Ксенофобія в молодіжному середовищі сучасної України», «Особливості діяльності національних меншин: демографічний і політичний вимір», «Толерантність міжетнічних взаємин».

Найголовнішими напрямками інформування представників молодого покоління є забезпечення правової й соціальної захищеності молодих представників етнічних меншин; надання молодому громадянину, незалежно від етнічної приналежності, гарантованого державою мінімуму соціальних послуг з навчання, виховання, духовного й фізичного розвитку, охорони здоров'я, професійної підготовки й працевлаштування; забезпечення збалансованості державних, суспільних інтересів та прав особистості при формуванні й реалізації національної молодіжної політики.

У книгозбірнях населених пунктів компактного проживання етнічних меншин організовуються інформаційні зони, теки для накопичення призначеної для молоді (у т. ч. етнічних меншин) інформації, у яких містяться: нормативно-правові акти, що регламентують механізми участі національних меншин у суспільно-політичному житті України; інформація про діяльність громадських організацій, які опікуються проблемами молоді; дані про вищі навчальні заклади з навчання мовами національних меншин; інформація про програми студентського міжнародного обміну; посилання на джерела корисної інформації, у т. ч. офіційні Інтернет-ресурси з питань продовження освіти за кордоном, досконалого вивчення державної мови, пошуку роботи, проведення дозвілля.

Велику зацікавленість у користувачів юнацького віку викликають Дні інформації, бібліографічні огляди, що проводяться у Виноградівській ЦРБ. Їх теми: «Студентські навчальні проекти за кордоном», «Європейські програми, які пропонують безкоштовне навчання», «Волонтерство», «Україна – Угорщина: будуємо мости». Для тих, хто обирає професію, у Дні інформації проводяться віртуальні екскурсії сайтами вищих навчальних закладів України та Угорщини «Інтернет для абітурієнтів». Користуються популярністю у молоді вебліографічні списки «Нові професії на ринку праці», «Пошук роботи за кордоном», «Молодь за здоровий спосіб життя», інформаційні буклети «Орієнтуємося на професію», «Законодавство у соціальній сфері».

Сьогодні, коли інформаційна функція бібліотеки тісно пов'язується з забезпеченням доступу до світових інформаційних ресурсів, у користувачів виникає нагальна потреба у пошуку інформації на електронних носіях та у мережі Інтернет. Тому так важливо виховувати у молоді потребу в одержанні знань, прищеплювати їй навички самостійної навігації в інформаційному морі, формувати вміння ефективного збору та систематизації інформації.

Шквиря С. Роль бібліотеки у процесі соціальної адаптації молоді: працевлаштування, здобуття освіти, організація дозвілля

Олександрійська центральна районна бібліотека

Життя людини від самого початку і до кінця є адаптацією до середовища. Соціальна адаптація – це інтеграція людини в суспільство, у процесі якої відбувається формування самосвідомості й рольової поведінки, здатності до самоконтролю й адекватних зв'язків та стосунків. Психологічна адаптація здійснюється шляхом пристосування людини до наявних у суспільстві вимог у процесі узгодження індивідуальних цінностей і переконань та суспільних норм. Соціальна адаптація – активний процес пристосування до соціального середовища, спрямований на збереження й формування оптимального балансу між особою, її внутрішнім станом і навколишнім середовищем у даний час та з перспективою на майбутнє. Успішність адаптації залежить не стільки від особливостей та об'єктивних властивостей ситуації, скільки від особливостей та наявності індивідуальних ресурсів, адекватності й ефективності стратегій їхнього застосування: здатність до адаптації є водночас інстинктом власного життя та набутими навичками.

В Україні проживає понад 11 млн. молодих громадян, які становлять 22,6 відсотка населення країни. Молодь, як соціально-демографічна група, характеризується не лише віковими ознаками, але й специфікою соціального становлення, особливим місцем у структурі суспільства.

Для України одним з найважливіших завдань є громадянське, національно-патріотичне виховання дітей та молоді, їх залучення до соціально-політичних та економічних перетворень, процесу інтеграції України до світової спільноти.

Проте проблеми, пов'язані з бездуховністю, бідністю, безробіттям, насильством, відсутністю змістовного дозвілля, що загострилися в останні роки, справили негативний вплив на молодь. Загрозливого поширення серед молоді набули такі соціально небезпечні хвороби, як туберкульоз, СНІД, наркоманія, хвороби, що передаються статевим шляхом. Порівняно з початком 90-х років ХХ століття скоротилася кількість молоді, що займається фізичною культурою та спортом. Значна частка молодих громадян зайнята в тіньовому секторі економіки. Збільшуються обсяги нелегальної зовнішньої трудової міграції. Рівень злочинності та правопорушень серед молоді зріс у 1,5 рази порівняно з початком 90-х років минулого століття.

Зменшується інтерес молоді до літератури, мистецтва, культурної спадщини, негативно впливають на неї недоброякісні зразки вітчизняної та іноземної масової культури.

Тому забезпечення соціального становлення і розвитку молоді, реалізації її конституційних прав та свобод потребує посилення координації

зусиль держави і громадськості в цьому напрямі. Значне місце в роботі з молоддю, а саме її соціальною адаптацією, займають заклади культури, зокрема бібліотеки. Адже бібліотеки – це центри підтримки молоді. Тож, завдання бібліотек – не залишити молоду людину сам на сам з інформаційною агресивністю сучасного суспільства, дати кожній молодій людині соціальні знання. Бібліотека є одним з головних центрів розповсюдження інформації.

Що ж потрібно бібліотекарю, щоб надати кожному потрібну інформацію? Слід детально вивчити читача, його інтереси, запити. Основними формами вивчення є бесіди, письмове опитування, анкетування та інтерв'ю. Серед питань, заданих молоді, можуть бути: ставлення користувача до бібліотеки, рівень бібліотечно-бібліографічної грамотності, наявність домашньої бібліотеки, користування іншими бібліотеками, дозвіллеві потреби тощо.

Олександрійська центральна районна бібліотека, бібліотеки-філії щорічно проводять анкетування молоді на тему: «Бібліотека на допомогу професійному самовизначенню». Це дозволяє визначити рівень професійної спрямованості учнів та задоволення їхніх читацьких потреб. Бібліотеками-філіями проведено анкетування на тему: «Світ твоїх захоплень», яке дало змогу визначити, чим цікавиться молодь у позакласні години. Також цього року Олександрійська районна централізована бібліотечна система взяла участь в обласному соціологічному дослідженні «Особисті та соціальні проблеми молоді: допомога бібліотек».

Аналізуючи проведені дослідження, бібліотечні працівники доукомплектували фонди бібліотек необхідною літературою.

Про нові надходження до бібліотеки користувачі інформуються через щоквартальні бюлетені «Новинки для молоді». Також організовані тематичні стенди на допомогу профорієнтації «Запрошують навчальні заклади», «Професії необхідні сьогодні», виставки: «Отримай професію у рідному місті», «Поради батькам, вчителям, учням при виборі професії». Проведено серію уроків для безробітної молоді «Реальне трудове життя», професіографічну екскурсію на підприємство «ВІАТЕКС» та інші підприємства міста.

Важливим напрямом діяльності бібліотек є довідково-бібліографічний апарат, в якому є інформація про навчальні заклади міста, перелік професій, які вони пропонують.

Зокрема, в центральній районній бібліотеці створено картотеку «Молодь і демократичне суспільство». Серед розділів цієї картотеки: «Молодь на ринку праці. Працевлаштування», де зібрані статті про ринок праці міста Олександрії та Олександрійського району, «Освітні і навчальні заклади. Молодь і освіта» – характеризуються навчальні заклади міста, професії, які можна в них здобути та особливості навчального процесу. У читальній залі ЦРБ створено центр регіональної інформації. Серед папок-досьє цього центру великим попитом користується папка: «Служба

зайнятості інформує», де вміщено перелік вакантних робочих місць на підприємствах міста та району.

Значну увагу повинні приділяти бібліотеки допомозі молоді у розв'язанні однієї з найболючіших проблем – безробіття. Ця робота проводиться спільно з Олександрійським міськрайонним центром зайнятості. Серед різноманітних заходів бібліотек – дні відкритих дверей із запрошенням представників навчальних закладів району, підприємців, групові та індивідуальні консультації працівників служби зайнятості, презентації професій за участю молодих фахівців, зустрічі та поради психолога щодо профорієнтації. Багато безробітної молоді брало участь у тренінгу «Особливості зайнятості молоді», який був проведений ЦРБ та психологом міськрайонного центру зайнятості. Мета тренінгу: адаптація на сучасному ринку праці та корекція професійної направленості.

Також проводяться спільні семінари на теми: «Професії, які потрібні сьогодні», «Для тих, хто шукає роботу». У читальній залі центральної районної бібліотеки діє консультаційний пункт «Коли тобі важко».

У полі зору бібліотек – допризовна молодь. Факти свідчать, що сучасні юнаки не завжди готові до армійських випробувань. Бібліотеки системи провели дослідження на тему «Допризовна підготовка молоді», в якому вивчали обізнаність молоді про військову службу в армії. Дослідження підтвердило те, що юнаки дуже мало знають про військову службу, тому необхідно посилити роботу бібліотек у цьому напрямі, щоб підготувати молодь до військової служби та сприяти її адаптації в нових умовах.

Олександрійська центральна районна бібліотека, приділяє велику увагу роботі з молоддю. Свою роботу вона спрямовує на виконання «Загальнодержавної програми підтримки молоді на 2004 – 2008 роки». Відмінною рисою є соціальна спрямованість, підвищена увага до молоді з особливими потребами. Адже одним з головних завдань демократичного суспільства є допомога соціальній адаптації молоді з обмеженими фізичними можливостями. Саме бібліотеки надають освітні, інформаційні, культурні послуги, створюють рівноправне інформаційно-бібліотечне середовище для людей з обмеженими фізичними можливостями.

Центральна районна бібліотека активно співпрацює з підприємствами українського товариства сліпих. На прохання любителів і шанувальників творчості українських письменників проведені заходи: «Вітрами й сонцем Бог мій шлях помітив» (до 100-річчя від дня народження О. Теліги), «Орел із зламаними крилами» (до 100-річчя від дня народження І. Франка). Молодь активно брала участь у поетичному альбомі «Шляхами Кобзаря», де вона не тільки ознайомила з невідомими фактами з життя Т. Шевченка, а й з любов'ю розповідала його вірші.

Слід відмітити роботу з молоддю з обмеженими фізичними можливостями Новопазької бібліотеки-філії № 2, де була організована заочна вікторина «З глибин історії».

Бібліотечні працівники у своїй роботі використовують позастаціонарне обслуговування – доставляють книги додому, проводять масові заходи на дому.

Для молоді з обмеженими можливостями міськрайонний центр зайнятості проводить інформаційні семінари «Працевлаштування молоді з обмеженими фізичними можливостями», на яких центральна районна бібліотека проводить інформаційні години на зразок «Як знайти себе», «Повір в свої сили». Учасники семінарів постійно інформуються про нові надходження літератури до бібліотеки.

Проведення бібліотеками Олександрійської районної централізованої бібліотечної системи культурних програм різного змісту збагачує життєвий і читацький досвід молодих людей, розширює їх світогляд, виводить за межі групової ізоляції у спілкуванні. Все це має велике значення для адаптації людини з фізичними вадами до мінливих умов сьогодення, їхньої соціальної і культурної реабілітації.

Великого значення надають бібліотеки системи дозвіллю молоді, використовуючи ігрові, конкурсні програми, тематичні вечори тощо.

Традиційними стали зустрічі з місцевими авторами Н. Фесенко, Н. Гончаровою, С. Лантух, М. Скічко, які своєю творчістю допомагають розвивати здібності молоді. Так, у стінах центральної районної бібліотеки відбувся творчий вечір з членами літературного об'єднання «Джерело», на якому учні гімназії-інтернату мали змогу прослухати лірику Наталії Фесенко, філософські вірші Нелі Гончарової, яка є лауреатом Всеукраїнського конкурсу поетів. Молодь зворушили вірші Світлани Лантух та Марії Скічко. На закінчення цієї зустрічі Н. Фесенко подарувала учасникам заходу свою збірку віршів з автографом та побажала творчих успіхів молоді.

У рамках програм «Діти України», «Діти Кіровоградщини», «Багатодітні сім'ї» бібліотеки системи брали участь у Всеукраїнських тижнях дитячої та юнацької книги, «Музики для дітей та юнацтва», під час яких проходили різноманітні заходи: зустрічі з творчими людьми краю, конкурси, літературні турніри. У ЦРБ та бібліотеках-філіях створені банки даних «Багатодітні сім'ї». Широко практикуються родинні свята.

Велике родинне свято відбулося у Протопопівській сільській бібліотеці-філії «Хата моя, біла хата», де були присутні 10 багатодітних родин. На цьому святі старше покоління намагалося передати молодшому всі звичаї і традиції рідного дому, звучали вірші й пісні про рідний край, рідне село.

Вже декілька років в Олександрійському державному аграрному технікумі проводиться конкурс «Міс гуртожитку», за ініціативою центральної районної бібліотеки та вихователя гуртожитку. Цього року змагалися у найрізноманітніших конкурсах «Візитка», «Лицар моєї мрії», «Гарна господиня». Багато бурхливих оплесків викликав конкурс «Реклама», де кожна учасниця була водночас і виконавцем, і продюсером. Велику фантазію проявили учасниці в конкурсі «Мода з відходів» – кожна учасниця виготовила вбрання з поліетиленових пакетів. Найцікавішим було останнє завдання «Зав'яжи краватку», бо це завдання було для дівчат одним з

найважливіших, та й оцінював його директор навчального закладу Володимир Смалиус. Були визначені переможці за номінаціями: «Міс чарівність» – Юля Штепа, «Міс романтичність» – Наталія Кєпова, «Міс Шарм» – Єва Поліщук, а корону та стрічку «Міс гуртожитку – 2007» здобула Ольга Балибердіна. Також на цьому заході студенти були ознайомлені з періодичними виданнями для молоді, які отримує центральна районна бібліотека.

Роботі бібліотек системи з питань соціальної адаптації молоді сприяв семінар-практикум на тему: «Бібліотека – фактор соціального захисту молоді».

Отже, на прикладі діяльності нашої бібліотечної системи можна зробити висновок про те, яку величезну роль відіграють бібліотеки у процесі соціальної адаптації молоді. Адже заходи, які проводяться бібліотечними працівниками, сприяють організації змістовного дозвілля молоді, інформують її про різноманітні бібліотечні послуги, забезпечують соціальною інформацією.

Ми вважаємо, що бібліотеки Олександрійської районної централізованої бібліотечної системи є центрами соціальної підтримки молоді, про що свідчить багатоаспектний досвід їх діяльності.

Резнік Т. Бібліотечне обслуговування молоді в сучасних реаліях

Консультація

завідувач сектором популяризації періодичних видань
ОЮБ ім. О. М. Бойченка

*«Якщо ви хочете, щоб молодь тягнулась до знань,
турбуйтеся про головні,
найважливіші джерела духовної культури –
бібліотеки»*

В. Сухомлинський

Сьогодні майже 70% від загальної кількості користувачів бібліотек України становить юнацтво. Поява нових технологій змінює якісний склад наших користувачів, їх інтерес до соціокультурних послуг, які вони отримують в бібліотеці. Маючи великий вибір джерел інформації, читачі бібліотек для юнацтва стають дуже вимогливими, їх не задовольняє використання лише традиційних послуг бібліотек. Тож бібліотеки для юнацтва зараз перебувають у процесі фундаментальних змін для того, щоб зберегти себе, як соціальний центр для молоді. Кінцевим результатом цих змін є трансформація бібліотеки з книгозбірні в інформаційний, культурно-

освітній, центр дозвілля, теоретичну лабораторію і головного організатора читання для молоді. Адже незважаючи на нові технології, що постійно з'являються у нашому житті, роль читання не лише не зменшується, але й підвищується.

Місія бібліотеки для юнацтва на сьогодні полягає у всебічному розвитку особистості і створенні умов для соціалізації молоді.

Основні напрями діяльності бібліотек для юнацтва:

- сприяння розвитку демократизації суспільства шляхом задоволення різноманітних потреб юнацтва;
- зміцнення зв'язків з органами державної влади;
- організація роботи з бібліотечним фондом;
- робота зі створення центрів регіональної інформації;
- впровадження нових інформаційних технологій;
- проведення соціологічних досліджень;
- пошук альтернативних джерел фінансування;
- організація підвищення кваліфікації працівників;
- методичне забезпечення бібліотек, інформаційне обслуговування;
- бібліотечний маркетинг.

Отже, основною категорією наших читачів є молодь та юнацтво. Основними мотивами звернення користувачів до бібліотеки є потреба в інформації для навчання і виробництва, здійснення наукових розробок, підвищення кваліфікації та самоосвіти, організації змістовного дозвілля молоді, що, власне, не є новиною.

В залежності від їхніх потреб і використання бібліотечно-інформаційних продуктів та послуг визначаються такі мотиви звернення до бібліотеки:

- індивідуальні – для особистого користування та використання членів сім'ї;
- навчальні – з метою навчання;
- функціональні або виробничі – для виконання своїх обов'язків на роботі.

Сьогодні запити користувачів юнацьких бібліотек є дуже різноманітними, тож сучасні бібліотечні фонди повинні гнучко реагувати на зміни інформаційних потреб користувачів та їх пріоритетні інтереси. Питання комплектування фонду завжди було актуальним для будь якої бібліотеки. З появою нових технологій бібліотека повинна швидко адаптуватися до сучасних потреб та запитів користувачів. За останні роки вінілові платівки замінили компакт-диски, своє існування закінчують відеокасети, поступаючись місцем компакт-дискам. Важливо «піймати» момент заміни одних носіїв на інші: зробити це занадто рано – значить не знайти користувачів, занадто пізно – залишитися з морально застарілим фондом. Поступово, до традиційного документального ресурсу книгозбірні додається суттєво новий вид – повнотекстові бази даних на електронних носіях (створені бібліотекою і придбані). Традиційно вибір документу

співвідноситься із запитами населення, точніше з уявою про них фахівців. Тому, при комплектуванні потрібно враховувати ситуацію на видавничому ринку, рекламу, думку ЗМІ, масовий попит на книжкову і мультимедійну продукцію, форму надання інформації, кількість наявного фінансового забезпечення та орієнтуєнтуватися на потреби не тільки тих користувачів, що вже прийшли до бібліотеки, а й на потенційних. У сучасних умовах бібліотеки мають звертати увагу на нові підходи та альтернативні методи комплектування. В деяких бібліотеках вже стало реальним замовлення книг безпосередньо через сайти українських видавництв, що надає можливість економії коштів. Спостерігається тенденція зростання кількості електронних видань, у першу чергу, електронних версій періодичних видань. Як свідчить світова практика, використання електронних видань є одним з магістральних напрямів у сучасній діяльності бібліотек, що дозволяє відійти від традиційних шляхів передплати періодичних видань, зкоординувати зусилля і, тим самим, розширити репертуар одержуваних газет та журналів. Тож потрібно вивчати можливості цього виду комплектування.

Сьогодні якісно та кількісно змінюється ряд послуг, які можуть надавати бібліотеки різних рівнів:

Нові бібліотечно-інформаційні продукти і послуги:

- доступ користувачів до електронних баз даних безпосередньо в бібліотеці;
- доступ до інформації на нових видах носіїв інформації: відкриття Інтернет-класів, відеоабонементів, медіатек. Медіатеки на сьогодні є принципово новим напрямом роботи бібліотек для юнацтва. Медіатека або Медіа-центр – це усі медіа ресурси бібліотеки, які доступні користувачам (аудіо-, відео-касети, CD та DVD-диски) ;
- доступ до ресурсів бібліотеки для віддалених користувачів шляхом створення веб-сайтів;
- створення повнотекстових баз даних на електронних носіях,
- створення різноманітних консульт-пунктів на базі бібліотек;
- використання читачами нових технологічних засобів (ксерокс, сканер, принтер, CD та DVD-програвачі та ін.)

Виконання цих завдань забезпечить новий рівень бібліотечно-інформаційного обслуговування, створить умови якісного та швидкого доступу до інформації та знань.

Інформаційний сервіс бібліотеки передбачає надання суттєвої допомоги в користуванні бібліотечними фондами:

- відповідаючи на довідкові запити;
- допомагаючи у пошуках матеріалів як за традиційним картковим каталогом так і сучасним електронним;
- надаючи поради щодо інформаційних джерел та пошукових стратегій;
- забезпечуючи точне місцезнаходження необхідних користувачу джерел.

Основними джерелами інформації є бібліотечні продукти - електронні бази даних: книги, періодичні видання, відео- аудіо- касети, компакт-диски, красназавчі документи. Для якісного результату в знаходженні інформації потрібно створювати електронні бази даних бібліотечних фондів та надавати читачам бібліотеки можливість ними користуватись, не тільки знаходячись у бібліотеці, але й віртуально – через Інтернет. Ці бібліотечні продукти дозволять користувачам швидко визначати місцезнаходження необхідних матеріалів у бібліотечних фондах за автором, назвою, предметом, ключовим словом, роком та місцем видання тощо, завдяки чому бібліотекар може якісно задовольнити запити користувачів.

Визначивши Інтернет як додатковий інформаційний ресурс для користувачів, багато бібліотек вже відкрили в своїх стінах Інтернет - класи, що надало можливість користувачам, у доповнення до друкованих джерел інформації, отримати доступ до світових електронних інформаційних ресурсів. На сьогодні, в області діє 5 Інтернет – класів, 21 центральна бібліотека має Інтернет зв'язок. Це суттєво розширило можливості в інформаційному обслуговуванні відвідувачів, а бібліотекам використання Інтернету надало можливість обслуговувати також віртуальних користувачів. З появою Інтернет - класів у бібліотеках з'явилися нові форми роботи: Інтернет - екскурсії, електронні презентації, віртуальні виставки на сайтах бібліотек тощо.

Пошук нових підходів до масової роботи сприяє урізноманітненню видів і тематики заходів, підвищенню їх популяризації серед користувачів бібліотеки. Зрозуміло, що в своїй роботі ми не можемо обійтись без традиційних презентацій, зустрічей, оглядів, днів інформації. Але нові методи і форми роботи не лише зацікавлять постійних користувачів, але й привернуть увагу нових.

З метою національно-патріотичного виховання молоді бібліотекам пропонуємо організувати і провести:

- книжкові виставки «Живи Україно, живи для краси, для сили, для правди, для волі», «Незалежна Україна – обличчя епохи», «У нас єдина мета – Україна свята, нездоланна і сильна»;
- вікторина «Україна – держава європейська»;
- літературно-музичні вечори «Благословенні будьмо і єдині у незалежній Україні», «В історію свою візьми нас, Батьківщино»;
- турнір знавців «Держава славна – назва – Україна»;
- поетична мандрівка «Містами України»;
- віртуальна подорож «Яскраві барви рідної землі».

Екологічне виховання молоді:

- книжкові виставки: «Природи неповторную красу, я серцем, словом, ділом захищу», «Давай повернемо землі всі веселкові барви»;

- **екологічний футбол.** Участь у грі беруть 2 команди. На листі ватману зображені футбольні ворота. Площину воріт розбито на 24 квадрати, які зашифровані номерами. Під кожним номером міститься запитання. У центрі воріт запитання - легші, а по кутах - важчі. Суперники пропонують один одному запитання, вказуючи на номери в площині воріт. Якщо відповідь не вірна, супернику зараховується гол (у дужках вказано, яку кількість очок суперник одержить за правильну відповідь). За неповну відповідь – призначається кутовий удар (запитання ведучого);

1 (6)	2(4)	3(4)	4(4)	5(4)	6(6)
7(5)	8(3)	9(1)	10(1)	11(3)	12(5)
13(5)	14(3)	15(1)	16(1)	17(3)	18(5)
19(5)	20(3)	21(2)	22(2)	23(3)	24(5)

- **екологічний круїз** «Відкриті долоні моєї землі»;
- **екологічна картинна галерея**;
- **ризик-версія** «Земля – наш спільний дім». (Участь у такому заході беруть 4 команди. Гра проходить у 3-и тури. Тур перший – участь беруть 2 команди, кожна з яких отримує кілька запитань і час на підготовку відповіді. Якщо команда ризикує і відповідає без підготовки, вона отримує 2 бали, якщо готується (30 секунд) – один бал. Якщо не відповідає – то таку можливість має команда - супротивник. Окрім цього, кожна з команд має відповісти на запитання «З шляпи». У другому турі беруть участь інші дві команди за тими ж правилами. У третьому турі між собою змагаються переможці перших двох ігор – таким чином визначається переможець;
- **фестиваль екологічної творчості** «Ми діти твої, земле».

Красзнавча робота:

- **виставки** «Чудове місто України, моя любов – Кіровоград», «Стоїть зацілований всіма вітрами, колиска любові і пісня душі»;
- **красназавчий калейдоскоп**;
- **віртуальна подорож** «Золоті стежини рідної землі».

Популяризація здорового способу життя:

- **круглий стіл** «Вибір є завжди і в кожного з нас»;
- **«Суд над шкідливими звичками».** Цікавий **театралізований захід**, у якому діючими персонажами виступають лікар, суддя, свідки, прокурор, адвокат і шкідливі звички – у якості підсудних;
- **«Виховання здорового способу життя» - за методикою «рівний-рівному».**

Суть такого заходу полягає у тому, що інформацією про шкідливі звички та їх наслідки діляться між собою самі юнаки та дівчата. Доведено, що інформація, розказана однолітками, сприймається краще, ніж та, яку розповідають дорослі.

- Проведення **тематичних конкурсних програм**. Наприклад, **«Ми – проти тютюнопаління!»** Наша бібліотека вже декілька років практикує проведення такої конкурсної програми. Вона складається з кількох турів. Тур перший – презентація власної команди, її назви, кредо та девіза. Тур другий – конкурс «Антиреклама» - учасники вдома готують антирекламу тютюнопаління. Тур третій – бліц-опитування. Це короткі запитання, на які даються три варіанти відповідей. Тур четвертий – мозковий штурм «Що таке здоров'я?». Учасники дають визначення поняттю здоров'я. Для того, щоб конкурс проходив яскраво, кожна команда отримує паперові промінчики різного кольору, на яких пишуть свої визначення. Потім клеють ці промінчики на плакат із зображенням сонця. Цікавим також є конкурс капітанів. У ньому капітани команд уявляють себе кандидатами у мери міста і пропонують нам свою програму заходів проти тютюнопаління.

Сприяння інтелектуальному розвитку молоді:

- **інтелектуальний магазин «З історії цікавих речей»**. Участь у заході беруть дві команди, змагання проходять у три тури. Тур перший – накопичувальний. У цьому турі, за кожен вірну відповідь на запитання учасники команди отримують одну умовну «монету». У другому турі – за можливість відповісти на запитання, команди мають заплатити по два монети. Правильна відповідь подвоює суму грошей. Тур третій – команди між собою торгуються за можливість купити запитання і відповісти на нього. У кінці гри, за зароблені кошти, вони купують собі призи у інтелектуальному магазині;

- **інтелектуальне кафе «Домінанта»**. Це - одна цікава гра. Зала, де проводиться захід, має бути стилізована під кафе. Кожна вірна відповідь команди оцінюється в кілокалоріях, а запитання команди отримують через замовлення страв у меню кафе . Пропонуються наступні страви: *коктейль «Музичне ретро» - За уривками пісень, учасники вгадують пісню і виконавця; напій «Прощавай, суржик, або коректор»- мають вгадати як говорити правильно. Наприклад: закрийте двері – зачиніть двері. Вінегрет «Домінанта» - одержують слова з переплутаними складами, з яких потрібно скласти якнайбільше слів. (бро/до/та, бис/осо/тість). Млинці «Козацькі». У цій страві гравці отримують визначення і кілька варіантів того, що це може бути. Наприклад: жупан – це жіночий головний убір, **верхній чоловічий одяг, спідниця з картатої тканини, тощо;***

- **інтелектуальне казино «Відкриваючи таємниці мистецтва»**. Це гра, в яку вводиться грошова одиниця – 1 розум. Участь беруть дві команди, кожен з учасників якої отримує стартовий капітал у сумі 5 розумів. У разі відповіді на запитання – робиться ставка – один розум. Якщо відповідь вірна, то сума виграшу подвоюється, якщо хибна, то ставка іде до каси казино. Тур перший – учасники отримують запитання і три варіанти відповідей. Тур другий – «Чорна скринька», в якому команди, за визначенням ведучого, мають відгадати предмет, що знаходиться у скриньці.

Тур третій – таємничій аукціон – «Кіт у мішку» - учасники роблять ставки і купують невідомі їм речі, лише за визначенням ведучого;

- **диспут** «Людина для країни – країна для людини»;
- **творча акція** «Ми маємо, вміємо, можемо».

Робота з профорієнтації:

- **проведення днів відкритих дверей навчальних закладів;**
- **організація тематичних виставок** «Психологія вибору», «Ринок праці: прогнози та реальність»;
- оформлення **інформаційних куточків** «Калейдоскоп професій», «Куди піти навчатись»;
- організація **консультпунктів,**
- **«Ярмарки кар'єри»**

Народознавство:

- заходи з популяризації народних свят та звичаїв: «Вечорниці», «На зелені свята», «Прийшла масляна до нас...». Тут доцільно не лише розповідати молоді про традиції та звичаї проведення цих свят, але й спробувати їх відтворити. При проведенні **вечорниць** весело проходять гадання, кусання калити, різноманітні забавки та ігри.
- «Свято українського романсу» – **літературно-музична композиція;**
- **виставки робіт** декоративно-ужиткового мистецтва. Наприклад – виставка рушників «Рушники сміються й тужать хрещеним барвінком».

Бібліотеки для юнацтва завжди не лише сприяли виявленню творчих здібностей користувачів але й надавали можливість виявити себе. І це є дуже важливий напрямок нашої роботи. Адже шляхом проведення презентацій виставок молодих художників, майстрів декоративно-ужиткового мистецтва або творів молодих письменників ми сприяємо розвитку і формуванню молоді еліти нашої країни. Саме тому залишаються актуальними клуби та об'єднання за інтересами, що існують при бібліотеках.

Бібліотеки сьогодні активно працюють над організацію доступу до своїх ресурсів людей з обмеженими можливостями: створюються спеціальні під'їзди – пандуси, щоб вони могли вільно потрапляти до бібліотеки та виділяються для них спеціальні місця для роботи в Інтернет-класах. Окрім цього, доцільно організувати **клуби за інтересами** для молоді з особливими потребами, у рамках яких відбувались би: **диспути, зустрічі з цікавими людьми виставки власних робіт**. Адже, люди з обмеженими можливостями часто намагаються реалізувати себе: в літературі, творчості, мистецтві. По можливості, варто проводити обслуговування таких користувачів на дому. З цією метою можна залучати волонтерів, які можуть надати велику допомогу.

Особливість читача, його запити, уподобання є головним і визначальним в організації роботи бібліотеки. Незважаючи на всі труднощі, бібліотечні працівники намагаються задовольнити читачькі потреби, сформувати у користувача позитивне ставлення до бібліотеки як основного

джерела інформації, культури та освіти. Бібліотекарі у своїй роботі також мають займатися самоосвітою, постійно знаходитись у пошуку нових ідей. Для найкращого результату та постійного обміну досвідом серед бібліотек області, села або міста пропонуємо проводити наступні заходи:

1. Ярмарок бібліотечних ідей.
2. Заочний фестиваль юнацьких бібліотек.
3. Конкурс професійної майстерності по організації книжкової виставки.
4. Заняття Школи молодого бібліотекаря.
5. Заняття-практикуми «Інтернет – бібліотекаряю».
6. Цикли заходів «Бібліотека – першокласнику», «Бібліотека – старшокласнику».
7. Робота майстер-класу «Професіонал – професіоналу».
8. Робота «Клубу презентацій книжкових новинок» – «Книжковий дивосвіт».

Цілком зрозуміло, що для якісного бібліотечно-інформаційного обслуговування та створення конкурентноспроможних бібліотечних продуктів, потрібно мати належне фінансове забезпечення. Гостро відчуваючи на собі сьогоденні фінансово-економічні умови, працівники бібліотек прагнуть знайти вихід із становища, що склалося, за рахунок пошуку шляхів самофінансування. Таким джерелом є впровадження різноманітних платних послуг, що надають бібліотеки. Це добре розуміють бібліотекарі Олександрійської міської ЦБС. У 2006 році вони отримали 114,5 тис. грн. від надання додаткових платних послуг, при річному плані – 83, 1 тис. грн. Крім того потрібно звернути увагу на проектну діяльність. Сьогодні багато бібліотек здійснюють пошук додаткових коштів шляхом участі у конкурсах проектів Міжнародних благодійних фондів. Адже це – реальна можливість отримання додаткових коштів для втілення власних ідей.

Важливо постійно сприяти широкій інформованості населення про всі види інформаційних джерел, що має бібліотека (книги, періодичні видання, відео-аудіо-касети, компакт-диски, Інтернет, друковані видання бібліотек тощо). Адже, дуже часто читач, що приходить до бібліотеки, не знає про всі послуги, які бібліотека готова йому запропонувати. Маркетингова діяльність повинна бути спрямована на спростування у широкого загалу населення розуміння бібліотеки як місця, де можна отримати лише книжки.

На сьогодні ми формуємо імідж бібліотеки для юнацтва як:

- осередка доступу не тільки до зовнішніх інформаційних ресурсів; зареєстрованих ресурсів бібліотеки, але і місця, де молодь може набувати освіти та необхідні нові професійні знання і навички;
- центру спілкування та дозвілля;
- публічної інституції, яку можуть відвідувати всі громадяни регіону незалежно від віку, статі, етнічного, соціального походження, трудової зайнятості, фізичних можливостей.

Інформація про послуги та наявність документів у фондах бібліотеки постійно повинна надходити до потенційного користувача. Це потрібно для того, щоб навіть у випадку, коли людина не користується певний час бібліотекою, в її свідомості продовжував існувати позитивний імідж цього закладу. Отже, основна увага повинна бути зосереджена на розповсюдженні інформації про бібліотеку, її послуги, щоб постійно підтримувати зацікавлення читачів. У цьому напрямку потрібно зробити наступне:

- розробити буклети з описом послуг, що надаються бібліотекою;
- скласти путівник по бібліотеці, який би розповідав про структурні підрозділи бібліотеки із зазначенням їх функцій та переліком інформаційних послуг, які може отримати читач при зверненні до кожного конкретного відділу;

- вивчити задоволеність читачів рівнем обслуговування. Тут дуже важливою буде робота соціологічних служб бібліотек. Вивчення інтересів користувачів бібліотек, їх захоплень та власної думки стосовно різних питань – це величезний і надзвичайно цінний пласт інформації для бібліотек. Щороку кожна бібліотека бере участь у Всеукраїнських соціологічних дослідженнях, але ще більш цікавим є проведення власних опитувань. Необхідно, щоб ці дослідження мали закінчений характер і доносили до користувачів необхідну інформацію. Потрібно показати юнацтву, яким чином вони впливають на формування бібліотеки і, яким чином вона потрібна їм. Деякі бібліотеки активно проводять такі дослідження як: «Втрачений читач», «Краща книга», «Кращий бібліотекар», «Який я читач?» та інші;

- інформувати громадськість при проведенні: великих заходів, презентацій, виставок робіт творчо - обдарованої молоді усіма доступними бібліотеці засобами (ЗМІ, анонси, об'яви).

Якщо така реклама буде існувати, і вона буде доступною широкому загалу, тоді бібліотека буде успішною та потрібною.

Висновок

Нагальні проблеми взаємодії бібліотеки з користувачем, його бібліотечно-інформаційне обслуговування постають незалежно від того, чи знаходяться документи, у стінах конкретно нашої бібліотеки, але й від того, чи якісно і своєчасно вона організовує доступ до них, використовуючи всі можливі для цього методи.

Що сьогодні визначає успішну бібліотеку, в якій високий рівень бібліотечного обслуговування? Напевно, це – технічне оснащення, матеріальна база, стан бібліотечних фондів і кадри. Російська поетеса Марина Цветаєва на питання : «Що таке успіх?» відповіла: «Успех – это значит успеть!». І ці слова мають певний зв'язок. Дійсно, для того щоб бути успішними, нам потрібно поспішати. Потрібно зберегти культурний потенціал юнацтва, поспішати взяти участь у всіх загальноукраїнських обласних, регіональних програмах, які направлені на духовний розвиток підростаючого покоління, поспішати довести суспільству, що бібліотекам, як

ніяким іншим закладам, підвладна велика сила – «інформація». І що існування таких закладів, як бібліотеки для юнацтва – відповідає існуванню культурної світобудови, головним пріоритетом якої є молода людина.

Формування етико-естетичних ідеалів молодіжного соціуму : методичні рекомендації

Молода українська держава продовжує свій історичний шлях і разом з нею вчаться жити в нових умовах її громадяни.

Виходячи з “Національної державної комплексної програми естетичного виховання” учнівської молоді в умовах відродження української національної культури ставиться завдання по формуванню гармонійно розвиненої особистості з високим національним культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними естетичними смаками.

Концепція гуманітарної освіти передбачає викладання дисциплін, спрямованих на глибоке вивчення місця і ролі людини в історії світової цивілізації, в складних історичних процесах. Це насамперед такі предмети, як естетика, етика, мистецтвознавство, історія світової та вітчизняної культури.

Вивчення естетики передбачає освоєння естетичних знань спільно з оволодінням обсягом інформації з історії культури, літератури, мистецтва, результатом чого є формування естетичних смаків підлітків та молоді.

Соціально-економічні умови в державі привели до виникнення нового спрямування діяльності бібліотек. Саме книгозбірні в наш час стимулюють читачів до саморозвитку, реалізації власних творчих потреб, надають можливість вчитися бачити прекрасне навколо себе. Бібліотека є майже єдиною безкоштовною установою, де молодь може отримувати необхідну інформацію. В наш час вона стала для читачів місцем проведення дозвілля, спілкування, допомагає їм розкрити свої здібності, об’єднує людей, захоплених якимось видом творчості. Вибір молодими читачами естетичних, моральних, інтелектуальних цінностей та ідеалів, їх формування багато в чому обумовлюється загальноосвітньою культурою. Вагома частка читачів поєднує роботу і навчання з самоосвітою, завдяки чому вони зростають духовно і найбільш ефективно удосконалюють себе як особистості.

Саме бажання поглибити свої знання шляхом самоосвіти для багатьох з них є приводом прийти до бібліотеки.

Тому важливо виявити:

- який прошарок молоді має потребу вивчати культуру і мистецтво як неодмінну умову свого існування або виявляє бажання прилучатися до духовних здобутків світового мистецтва, хто ці читачі за соціальним складом і віком;
- естетичні смаки і уподобання користувачів, мотиви їх звернення до бібліотеки;

- потреби молоді у віщаннях з мистецтва та спроможність бібліотек їх задовольнити, використовуючи як традиційні, так і нетрадиційні носії інформації.

Відчувається гостра потреба в літературі з питань естетики і мистецтва, що вийшла в останні роки, та у довідкових виданнях. Тому робота бібліотеки в цьому напрямку починається з формування фонду, поповнення його такими джерелами інформації як енциклопедії, довідники, підручники, альбоми, періодичні видання, ноти, касети, слайди, грамплатівки, масові видання науково-популярного характеру.

Характер суспільства та його засобів масової інформації неминуче накладає відбиток на особливості взаємодії молодіжної аудиторії з періодичними виданнями. У запитах читачів підвищується питома вага розважальних видань, яким властиві збільшення кількості сенсаційних матеріалів. Тому з молодіжних журналів користуються популярністю такі, які вміщують життєві поради і правила етикету, публікації з питань моди, інтимних відносин, розваг, подорожей, інтерв'ю із «зірками», тексти та ноти пісень тощо. Це такі видання, як газети: «Арт-майдан», «Бульвар», «Сенсація-колаж», «Собеседник» та інші; журнали: «Все звезды», «Башня», «Единственная», «Лиза», «БУМ», «Ровесник», «Однокласник», «Отдохни», «Пульс», «Cool», «Yes», «Зеркало моды», «Натали», «Музыка», «Українська культура», «Український театр» та інші.

Взагалі, не применшуючи ролі книги, сьогодні потрібно реально дивитися на стан речей і визнати, що існують та набирають темпи розвитку інші сучасні носії інформації, такі як мережа Інтернет, оптичні компакт-диски, відеокасети тощо, що мають і свої переваги. Вже зараз важко, а через декілька років буде неможливо обмежити читачів тільки традиційною друкованою продукцією.

Читачі пропонують створити фонд комп'ютерних освітніх програм та виявляють бажання мати доступ до комп'ютерів для використання інформації з навчальною метою. У зв'язку і цим доцільно подумати про створення у бібліотеках медіатек.

Незважаючи на деяку заорганізованість масових заходів у книгозбірнях, досить велика кількість читачів виявляє неабияку зацікавленість саме в масових заходах естетичного напрямку. За тематикою це зарубіжна естрада, кіно, комп'ютерна графіка, класична музика, живопис, театр, музеї, українська естрада, обряди і звичаї, фотографія, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво, архітектура, моральні та естетичні, епічні погляди народів світу та творчість народів світу тощо.

Роботу бібліотек потрібно поставити так, щоб спочатку закласти, а потім формувати поняття морально-естетичного порядку, розвивати здібності до творчого мислення.

Заходи, проведені у бібліотеці, допоможуть молоді зрозуміти найбільш важкі для їх сприйняття твори, особливо, коли у цьому їм допоможе фахівець своєї справи (викладач, музикант, художник, мистецтвознавець, психолог тощо). Тому для бібліотеки необхідна координація роботи із творчими

професійними та аматорськими колективами, школами, закладами культури та мистецтва регіону.

Діяльність бібліотеки на допомогу формуванню естетичних смаків молоді повинна базуватись на диференційованому підході, комплексності популяризації літератури та різноманітності її форм, виваженому поєднанні індивідуальної роботи, наочної популяризації книг та ідей і творчих акцій.

При плануванні роботи у цьому напрямку пропонуємо запровадити реалізацію літературно-естетичної програми «Зустріч з прекрасним» (див. додаток 1)

Коли ж і з чого починати роботу по формуванню естетичних смаків молодих користувачів бібліотеки? Які форми рекомендації літератури доречно при цьому використовувати? Перш за все, це реклама можливостей та послуг бібліотеки. Рекламну функцію виконують не тільки традиційні масові програми, але й освоєні недавно презентації нових бібліотечних послуг, клубів, заходів тощо. Всі ці акції працюють на новий вигляд бібліотеки, коли «тихе» місце тепер стає не тільки теплим, затишним, але й часто веселим, гомінливим Домом.

Рекламні методи дозволяють бібліотеці конкурувати з іншими закладами культури. Не випадково, наприклад, місцеві художники, аматори виставляють свої твори у бібліотеках. Не може не привернути увагу в плані реклами такий захід, як «Рекламна книга бібліотеки», яка складається, наприклад, з чотирьох сторінок:

Перша: – «Емблема бібліотеки»

Друга: – «Розповідь про клуб за інтересами», який діє в бібліотеці, (наприклад, «Фан-клуб»)

Третя: – Плакат «Бібкоктейль», на якому представлені матеріали з молодіжних періодичних видань, які передплачує бібліотека. Тут можна вмістити текст: «Ви бажаєте бути самими стильними та модними? Ви бажаєте бути у курсі всіх сучасних новинок – пийте наш бібкоктейль! Де знайти компоненти для його приготування? Вони складаються із рубрик цих журналів. Покваптесь! Не упустіть свій шанс! Той, хто випив його один раз, п'є його постійно. Бібкоктейль – бальзам для душі».

Четверта: – Розиграш безпрограшної лотереї, отримуючи білети якої читачі мають право користуватися новими та рідкісними книгами.

Увесь комплекс заходів бібліотеки по формуванню естетичних смаків читачів рекомендуємо проводити за такими напрямками:

- Популяризація літератури з питань культури, мистецтва;
- Формування естетичної культури;
- Організація дозвілля молоді. Клуби за інтересами.

Головне при цьому – глибоке знання і активне використання наявної літератури, в тому числі художньої; не стільки пошук якихось нових форм популяризації знань, скільки вдосконалення наявних, випробуваних практикою: виявлення нових знань, несподіваних аспектів популяризації творів літератури і мистецтва. Одним з таких аспектів можна вважати зв'язки між різними жанрами мистецтва, перш за все літератури, музики та

образотворчого мистецтва. Популяризація літератури з питань культури та мистецтва починається з організації наочних форм. Це можуть бути: як тематичні полички, так і розгорнуті цікаві

- книжково-ілюстративні виставки;
- виставки хіт-паради;
- виставки – колекції;
- виставки – вікторини;
- озвучені книжково-ілюстративні виставки;
- виставки однієї картини;
- виставки одного експонату;
- виставки персоналії;
- виставки – мандрівки;
- виставки саморобок;
- виставки – прем'єри;
- виставки – реклами;
- виставки – вернісажі;
- виставки – кросворди;
- виставки фоторобіт;
- виставки – відкриття;
- виставки – натхнення і т. д.

Однією з складових культури народу є звичаї та обряди. Чи знаємо наші обряди і звичаї? Чи їх затьмарили чужі канони? У рамках року культури в бібліотеці доцільно оформити книжкову виставку «Таїни духовної скарбниці»:

1. «Безмежно з дитинства кохаю красу рідного свого краю» (Література про рідний край)

2. «Що таке Україна? За віконцем калина» (Добірка матеріалів до народних свят)

3. «Українська пісня, вишита сльозами» (Українські народні пісні)

4. «І рушник вишиваний...» (Література про значення рушника в житті українців);

а також книжкову виставку «Черпаю силу з рідної землі», розділами якої можуть бути:

- «Слово рідне, хто без тебе я?» або «О мово рідна! Золота колиска...!»
- «Україна і Росія: діалог культур»
- Культурний вінок України
- «Її величність Муза Таврії» (Культура, літературне життя Херсонщини)

Одним з важливих факторів, що сприяє естетичному вихованню, є краса побуту, виховання здатності розуміти і відчувати мистецтво.

До краси побуту належать етикет щоденного спілкування, оздоблення житла, традиції, звичаї та обряди. В останні роки бібліотеки багато уваги приділяють українознавству, ознайомленню з різними видами українського декоративного мистецтва. До циклу заходів цієї тематики можна включити уроки народного мистецтва. Різні речі українського побуту, репродукції картин, фотографії, пісні та вірші, твори українського фольклору – всі ці

матеріали використовують для ілюстрації заходів. Уроки народного мистецтва можна присвятити українському декоративному мистецтву:

«Катерина Білокур – обраниця квітів»

«Символіка українського орнаменту»

«Слава українських різьбярів»

«Чарівний світ українського скла»

«Українська кераміка»

Бібліотекар, працюючи головним чином з книгою та використовуючи мистецтво слова, буде в змозі по-новому подивитись на традиційні проблеми, вивести читача у більш широкий світ художньо-творчої діяльності людини, пробудити допитливий інтерес до інших видів мистецтва, насамперед до живопису.

У будь-якому фонді знайдуться матеріали, на основі яких можна провести розмову з читачами про зв'язки образотворчого мистецтва з музичною літературою. Відомо, що майстри різних століть черпали сюжети своїх картин з літературних творів. Античні міфи, біблійні легенди дійшли до нас зафіксованими письмово. Розповідаючи читачам про якесь із полотен Рубенса, Рембрандта, Тіціана або Караваджо на біблійні теми та античні сюжети, доцільно коротко згадати про літературну основу творів. Можна провести розмову з читачами й в іншому плані: від зображення на полотні до слова. Чимало зворушливих рядків присвячено картині Рафаеля «Сікстинська мадонна» письменниками різних століть (це Гете, О.Пушкін, О.Герцен, Ф.Достоевський, І.Франко, М. Рильський). За сюжетом своєї поеми «Катерина» Шевченко створив одноіменне живописне полотно. Щоб привернути увагу до цієї теми, можна провести цікаві заходи:

- художній турнір «Вгадай картину» (Про зв'язок живопису з літературою)
- годину живопису «Мистецтво епохи Відродження»
- вечір-портрет «Моя душа цікавого шукала» (Творчість М. Врубеля).

Розпочати цю роботу необхідно з ознайомлення з фондом бібліотеки та максимального розкриття його перед читачами. Найбільш цікаво представити широке та різноманітне коло наявних у бібліотеці матеріалів допоможуть книжково-ілюстративні виставки, виставки-колекції, виставки-вікторини, виставки однієї картини, виставки прем'єри, виставки-вернісажі та інші. Це може бути, наприклад:

- книжково-ілюстративна виставка «Мистецький вінок України» (див. додаток 2)
- виставка – вікторина «Живописці Таврійського краю»
- виставка однієї книги «Безмежно з дитинства кохаю красу свого рідного краю» (Книга: Художники Херсонщини. – Херсон, 2002. – 166 с.)
- мистецький вернісаж «Український пейзаж в творчості М. Пимоненка»
- літературно-мистецький вернісаж «Образ чарівний, образ прекрасний» (Жіночі образи в українському живописі та поезії)
- літературно-художній вечір «Живе мистецтво ікони»
- художній калейдоскоп «Українське образотворче мистецтво XIX–XX ст.»

- літературно-музична композиція «На Україну повернусь» (присвячена українським художникам діаспори).

При гострій нестачі у масових бібліотеках книг з образотворчого мистецтва (альбомів, листівок, монографій) у фонді нерідко сховані справжні скарби. Маються на увазі книги з високохудожніми ілюстраціями. Доречно згадати, що приваблива книга, особливо з малюнками, привертає увагу читачів дуже далеких від образотворчого мистецтва. Не випадково створюється так багато ілюстрацій до різних видань того ж самого твору, постійно з'являються все нові й нові. Існують цілі колекції ілюстрацій до творів М. Гоголя, О. Пушкіна, Т. Шевченка, П. Мирного, І. Франка та ін.

Можна присвятити виставки творчості окремого майстра – організувати персональні покази робіт В. Фаворського, Г. Нарбути, В. Меллера, Г. Якутовича або інших. Це можуть бути цикли виставок творів одного автора або виставки на теми:

- «Світ ілюстрацій В. Фаворського»
- «Творчість Т. Шевченка в ілюстраціях»
- «Сучасна проза в дзеркалі графіки»
- «Книжкова ілюстрація в листівках»

Могутній засіб виховання почуття прекрасного - музика. Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті, є основою емоційної, естетичної, моральної культури. Але постійне звертання до неї дає змогу збагачуватись духовно, надихатися творчо. І тут на допомогу прийдуть заходи, які можна провести у бібліотеці. Цикл заходів «Знайомство з музичним мистецтвом України» слід розпочати темою: «Пісня – душа народу». Це може бути:

- усний журнал «Українська пісня, вимита сльозами»;
- Свято української народної пісні;
- Літературно-музичний вечір «Шевченківське поетичне слово і музика»;
- Літературно-музична вітальня «З любов'ю до рідного міста» (присвячена пісням про рідне місто, село...), на яку запрошуються автори пісень, композитори, поети...;
- Літературно-мистецький альманах «Світова слава української пісні»;
- Літературно-фольклорний вечір «Берегиня пісні» (Ніна Матвієнко).

Знайомство з творчістю композиторів – класиків можна проводити під час музичних годин-портретів:

- «Чудовий світ Миколи Лисенка»
- «У гості до Й. Баха»
- «Осяяні генієм П. І. Чайковського»

Цікавими також будуть:

- мандрівка в часі «Віхи Великої музики»
- музичний брейн-ринг «Музика навколо нас»
- поле див «Корифеї світової музики»
- музична подорож: «За сторінками творів ...
- Рахманінова
- Чайковського

- Лисенка...»

Прищеплюючи молоді кращі естетичні смаки, виховуючи любов до прекрасного, можна у цікавій формі подати історію вальсу, романсу. Це може бути:

- музичний вечір «Вічно юний і прекрасний» (вальс)
- літературно-музична вітальня «Неповторні звуки романсу – поезія душі і краси»
- вечір українського романсу «Хвилюючі миті романсу пливають у рідних голосах»
- літературно-музичний вечір «Коли пісні мого краю живуть» (пісні про місто, село у виконанні співаків-земляків).

Сучасна популярна естрадна музика має свою специфічну мову, оригінальний виконавчий стиль. За жанрами це: джаз, рок-музика, авторська (бардівська) пісня, традиційна естрадна музика, поп-музика. Даний вид мистецтва є засобом засвоєння естетичної реальності, орієнтації молоді в потоці музичної інформації, ставлення до дійсності, естетичного самовдосконалення, він здійснює універсальний вплив на розвиток естетичних смаків молодого покоління. У юнацькому віці інтерес до популярної «масової» музики домінує настільки, що нерідко повністю зникає інтерес до інших жанрів. Ефективним буде шлях коригування вибору музики для прослуховування за допомогою спільного ознайомлення з історією розвитку популярних жанрів «легкої» музики, використання ігрових форм діяльності на різних етапах спілкування з мистецтвом, а також використання прийомів, популярних у сучасної молоді: «прес-клубів», «брейн-рингів», «бліц-інтерв'ю» тощо.

Найбільш цікавими для молоді можуть бути такі заходи, як

- бібліотечний плакат «Естрадна мозаїка»
- музичний брейн-ринг «Музи молодих»
- пісенний вернісаж «В полоні у пісень»
- музичний журнал «Театр музики і поезії» (сучасна естрадна пісня)
- урок-мандрівка «Рок вчора і сьогодні»
- виставка-досє «Кумири молодих» або «Кумири ХХІ століття»

Важлива роль в залученні старшокласників до художньої творчості, популяризації кращих творів мистецтва належить клубам за інтересами, які об'єднують читачів на основі захоплення музикою, різними видами мистецтва.

Для студентської аудиторії можна організувати літературно-музичну вітальню, в якій будуть проводитися прем'єри книг, диспути, зустрічі з різними діячами мистецтва, акторами, тематичні вечори, музичні вікторини...

Бажано залучати до таких заходів студентів та викладачів музичних та художніх навчальних закладів та ін. Ось декілька тем для проведення циклу вечорів «Світ краси і гармонії»:

1. «Бунтівний таланти» (Мікельанджело і його таланти)
2. «Сузір'я трьох муз» (Чехов, Чайковський, Левітан)
3. «Фантазія його була безмежна» (художник та музикант-гармоніст)

В наш час бібліотека, як ніколи, стає для молоді місцем проведення дозвілля, спілкування, допомагає їй розкрити свої здібності, об'єднує захоплених якимсь видом творчості.

За допомогою соціологічних досліджень можна виявити різні групи молоді, які цікавляться одним і тим же напрямком мистецтва, наприклад, сучасною естрадною музикою. Таких читачів можна зібрати у «Фан-клубі». Збираючись на заняттях клубу «Наші кумири» молодь слухає музику, сама співає пісні своїх кумирів, обмінюється інформацією, сперечається, оформляє альбоми, плакати з фотографіями, новими публікаціями про кумирів.

Засідання в клубі пропонуємо проводити, організовуючи цікаві ігрові заходи:

- музичний вечір «Музика кінця тисячоліття» або «Музика нового віку»
- естрадний хіт-парад або музичний ринг «Хіти року», «Найкращий виконавець», «Найкраща пісня року», «Найкращий автор»
- естрадний калейдоскоп «Зірки поп-музики» або «Зірки рок-музики».

Сучасна популярна естрадна музика є засобом засвоєння естетичної реальності, орієнтації молоді в потоці музичної інформації, ставлення до дійсності, естетичного самовдосконалення, вона здійснює універсальний вплив на розвиток естетосфери молодого покоління. Завдання бібліотекаря – допомогти у формуванні естетичних смаків. А це можливе за допомогою надання читачам постійної корисної та цікавої інформації та проведення цікавих заходів у бібліотеці.

Стрімкий розвиток відео- і телебачення дещо «потіснив» інші класичні види мистецтва у плані «глядацької потреби». Активне використання засобів кіномистецтва нині є об'єктивною вимогою і пов'язане з тією роллю, яку відіграють аудіовізуальні засоби у дозвіллі молоді. Кіноекран впливає на розширення меж пізнання світу, історії людських стосунків, на виховання моральних орієнтирів. Унаочнення подій, які розгортаються перед глядачем у часі і просторі і є максимально наближеними до справжнього життя дає можливість спостерігати вчинки героїв, ідентифікуючи себе з ними – усе це активно формує емоційну сферу особистості, її ціннісно-вибіркове ставлення до життя.

Залучення кінематографа до виховного процесу вимагає врахування такого специфічного моменту, як «хвилі жахів і насильства» на сучасному екрані, що стимулює розвиток жорстокості і агресії. Особливо показовою є ситуація в підлітково-молодіжному середовищі. Використання такого виду кіномистецтва, як фільм жахів і його модифікації – фільм-катастрофа і трилер – зумовлюється зростанням інтересу молоді до нього. Але використання даного жанру має спиратися на створення проблемних ситуацій його сприймання, організацію спільних дискусій молоді один з одним, кінофахівцями, бібліотекарем, розгляд особливостей виражальних засобів тощо. Формування естетичних смаків засобами мистецтва кіно можна здійснювати у таких формах, як зустрічі з діячами кіно, обговорення теле- та радіопередач про діячів кіномистецтва, створення дискусійних клубів,

«кінокуточків» у бібліотеці з рецензуванням та обміном інформацією, заснуванням пунктів “прокату” відеокасет у бібліотеках (якщо дозволяють засоби технічного оснащення: відеомагнітофон, телевізор, комп’ютер та ін.). Максимально представити різноманітне коло наявних у бібліотеці матеріалів допоможе цикл книжкових виставок «Кіномистецький вінок України» з розділами:

«Українські письменники – кінематографу»

«Наші улюблені актори»

«Кіно в історії нашого краю» або «Видатні актори – наші земляки»

«Знімається мультфільм» або «Кліпи..., кліпи..., кліпи...»

«Герої улюблених романів – на екрані» або «Улюблені молодіжні серіали»”

Продовжуючи цю тему, радимо провести кілька цікавих заходів з цієї тематики:

- вечір-конкурс «Кіноглобус України»

- турнір знавців кіно «Вгадай свого кіногероя»

- музичний журнал «Музика з улюблених кінофільмів»

- огляд літератури «Кінопейзажі напередодні весни, – літа, – осені, – зими» і т.д.

- вечір-зустріч або кіновечір «Магія кіно» (з обов’язковим переглядом фільму або уривків з фільмів)

Унікальні можливості впливу на внутрішній світ особистості належать театру. І це, по-перше, пов’язане з його природою. Театральне мистецтво є своєрідною моделлю єдиної мистецької палітри, у якій усі види, маючи різну природу, доповнюють один одного під час художньо-естетичного впливу та сприймання (драматичний театр, музичний театр, театр опери та балету, театр оперети, театр пісні, ляльковий театр, театр естради та інші). Театр є засобом пізнання інших людей, їхніх почуттів, прагнень, тому створює умови для людського єднання, взаємозближення. Передаючи людям цілісний конкретно-почуттєвий досвід, театр використовує феномен емоційної пам’яті.

Розширювати знання молоді про види театрального мистецтва рекомендуємо за допомогою різноманітних засобів наочної та масової популяризації творів літератури та мистецтва. Це можуть бути книжкові виставки:

- книжково-ілюстративна «Мозаїка українського театру»

- виставка-вікторина «Чи любите ви театр?» або «Чи знаєте ви театр?»

- виставка-подорож «Весь світ – театр» (історія театрального мистецтва рідного краю),

- на яких представлені твори, що розповідають про історію розвитку театрального мистецтва; життя та творчість акторів, діяльність театрів міста (драматичний, ляльковий, театр пантоміми, театр пісні, самодіяльний театр).

Більш ефективними у цій роботі стануть такі цікаві масові заходи, як

- година театру «Театральний камертон»

- театральна ікебана «Вічне мистецтво Мельпомени»

- музичний журнал «Гармонія музики і танцю» (про балети П. Чайковського, А. Хачатуряна)
- театральний калейдоскоп «Її величність – Мельпомена Таврії» (театри Херсонщини)
- поле див або театральний турнір «Корифеї української сцени»
- музичний альманах «Національна опера: вчора, сьогодні, завтра» або «Опера – любов моя»
- вечір-портрет «Богині світового балету»

Діяльність бібліотек по формуванню естетичних смаків молоді сьогодні багато в чому залежить від власної ініціативи, творчої наполегливості. З урахуванням складу своїх фондів, характеристики читацької аудиторії бібліотеки мають можливість обирати різноманітні форми та методи роботи.

Літературно-естетична програма «Зустріч з прекрасним»

Підготовчий етап:

- вивчення читацьких запитів, рівня інтересів та сприйняття проблем (тестування, анкетування);
- аналіз фонду бібліотеки за темами;
- домовленість про творчу та інформаційну співпрацю з різними
- установами творчого напрямку.

Ціль, яку наслідуює бібліотека – виховання естетичних смаків як умови залучення та досягнення світової культури, формування громадянських та морального ідеалів.

Завдання бібліотеки:

- з допомогою різних форм роботи (бесіди, літературні години, вернісажі, літературні вітальні, виставки) знайомити читачів з шедеврами світового мистецтва;
- навчити читачів бібліотеки сприймати прекрасне, уважно бачити і чути його;
- показати (або представити) національну своєрідність та величезне значення світової та української культури (традиційні обряди як важливий фактор естетичного виховання);
- закласти і розвивати поняття морально-естетичного порядку;
- розвивати здібності до творчого мислення.

Принцип діяльності програми:

- гуманізм, проблемність, історизм;
- диференційність;
- красзнавчий принцип (опанування культури та мистецтва рідного краю з максимальним використанням виховного потенціалу художньо-естетичного середовища).

Основні напрямки діяльності:

- інформаційний;
- освітній;
- культурно-просвітницький;
- організація творчої та практичної діяльності;
- інтелектуально-дозвільний;
- рекламний.

Умови для реалізації:

- зацікавленість бібліотекарів темою, її актуальність;
- вичерпний підбір книжкового фонду бібліотеки за окремими темами;
- створення інформаційного середовища;
- координація та співпраця бібліотеки з творчими та іншими установами, які опікуються культурно-естетичним вихованням молоді;
- формування в бібліотеці середовища, сприятливого для творчого розвитку та тривалої участі читачів у заходах;

- використання різних форм самовиявлення розвинутої особи.

Результати програми:

- збільшення запитів на літературу з питань мистецтва, етики та естетики;
- збільшення кількості відвідувань масових заходів;
- зростання престижу бібліотеки у громадськості (нас знають, про нас чують, з нами працюють).

КНИЖКОВА ВИСТАВКА **Мистецький вінок України**

Цитата: Усі види мистецтв служать
                      найвеличнішому з мистецтв –
                      мистецтву жити на землі.
  Бертольд Брехт

Шановний читачу!

Образотворче мистецтво, як і інші види мистецтва, розповідає нам про здатність і потребу людини передавати в художній формі своє сприйняття світу, своє розуміння його.

Познайомтеся з цією книжковою виставкою, прочитайте книги, перегляньте альбоми. Ви навіть незчуєтесь, як серце Ваше сповниться гордістю за нашу матір-Україну, за її важке героїчне минуле, за наш талановитий і мудрий народ.

Вам цікаво? Поглибити знання допоможе систематичний каталог та систематична картотека статей (розділ «Мистецтво»). В них ви знайдете вказані нижче та інші матеріали за визначеними темами.

Висновки

Сьогодні вимагає від бібліотек якісно нового підходу до своєї діяльності. Бібліотеки вимушені щоденно заявляти про себе як соціально-необхідну установу, котра може забезпечити якісне та оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів. У своїй роботі з юнацтвом бібліотеки постійно перебувають у творчому пошуку, прагнучи створити умови для самореалізації юних читачів, їхнього спілкування, поповнення інформаційного багажу, повноцінного проведення дозвілля. Бібліотечні працівники намагаються цілеспрямовано впливати на духовний розвиток молодих людей, прищеплювати повагу до загальнолюдських цінностей, формувати гармонійну особистість.

Використана література

1. Бібліотеки для юнацтва: від інформації до знань : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 12–14 жовт. 2010 р., м. Кіровоград / [уклад. В. Зеленіна ; ред. С. Чачко] ; ДЗ «Держ. б-ка України для юнацтва», Кіровогр. обл. б-ка для юнацтва ім. О. М. Бойченка. – Кіровоград : КП «Поліграфія», 2010. – 160 с.
2. МОЛОДЬ. БІБЛІОТЕКА. КНИГА : інформаційний бюлетень. Вип. 12. – Кіровоград, 2007.